

## Senaste lydelse av

### Skolverkets föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 1994:22) om kursplaner och betygskriterier för nationella kurser i gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen för utvecklingsstörda

1995-02-06 (Senaste ändring SKOLFS 1995:61)

Skolverket föreskriver följande med stöd av 1 kap. 7 § andra stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan och 1 kap. 4 § andra stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

1 § Följande kursplaner i yrkesämnen gäller inom nedan angivna program för gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen för utvecklingsstörda:

**Fordonsprogrammet**, som framgår av bilaga 1,

**Handels- och administrationsprogrammet**, som framgår av bilaga 2,

**Medieprogrammet**, som framgår av bilaga 3,

**Naturbruksprogrammet**, som framgår av bilaga 4.

Bilaga I:1

## Fordonsprogrammet

### Yrkesämnena inom programmet

#### Valbara kurser

| Ämne                          | Kurskod  | Kurs                           |
|-------------------------------|----------|--------------------------------|
| Arbetsmiljökunskap            | ARB150   | Arbetsmiljö -- yrkesliv        |
| Datakunskap                   | DA150    | Datakunskap -- grundkurs       |
| Elkunskap                     | ELKU150  | Elsäkerhet                     |
| Fordonsyrkesteknik            | FYRK151  | Fordonsel                      |
|                               | FYRK152  | Fordonsteknik -- grundkurs     |
|                               | FYRK 156 | Fordonsservice och underhåll   |
|                               | FYRK153  | Personbil -- grundkurs         |
|                               | FYRK154  | Hjul och däck                  |
|                               | FYRK155  | Rekonditionering               |
| Förbrännings- och motorteknik | FÖMT150  | Ottomotorn                     |
| Företagsekonomi               | FE150    | Ekonomi -- grundkurs           |
| Karosseri och skrov           | KASK150  | Chassikomponenter -- personbil |
|                               | KASK151  | Karosseri och inredning        |
| Styr och reglersystem         | STRSY150 | Hydrauliska bromsar            |
| Svetsteknik                   | SVSTE160 | Bilskadereparationer           |
|                               | SVSTE153 | Lödning och skärning           |
|                               | SVSTE150 | Brandskydd -- Heta arbeten     |
| Transportteknik               | TRTTE150 | Truck                          |

-----  
**Ämne: Arbetsmiljökunskap**  
**Kurs: Arbetsmiljö -- yrkesliv**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi. Kursen skall även ge orientering om yrkesområden inom respektive program och de lagar och avtal som berör dessa.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för arbetsmiljöfaktorer och dess inverkan på människan och miljön

kunna beskriva miljö, skydds- och säkerhetsbestämmelser inom yrkesområdet samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna ge första hjälpen vid olycksfall

kunna beskriva skolans och arbetsplatsens skydds- och säkerhetsorganisation

kunna välja och använda rätt skydds- och säkerhetsutrustning inom det egna yrkesområdet

förstå vilka organisationer, lagar, centrala avtal och överenskommelser som gäller för det egna yrkesområdet.

-----  
**Ämne: Datakunskap**  
**Kurs: Datakunskap -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondatorns uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till persondatorns huvuddelar och funktion

kunna använda standardprogram för inläring, ordbehandling och register

förstå och använda t.ex. fil- och biblioteksfunktioner

förstå vikten av datasäkerhet och gällande lagstiftning.

-----  
**Ämne: Elkunskap**  
**Kurs: Elsäkerhet**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper som krävs för att handha och vårda elektrisk utrustning samt utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet förstå vilka konsekvenser ett felaktigt handlande vid elarbeten kan leda till

kunna redogöra för de åtgärder som skall vidtagas vid elolycksfall

ha viss kunskap om de lagar och författningar som reglerar arbeten på elektriska anläggningar och material

bedöma när elektriska underhåll på enklare maskiner skall utföras

ha viss kunskap om de behörighetsnivåer som gäller och om innebörden av begreppet erforderlig kännedom.

-----

**Ämne: Fordonsyrkesteknik**

**Kurs: Fordonsel**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om hur motorfordons elektriska system är uppbyggda samt hur de olika systemens huvudkomponenter fungerar.

Kursen skall också ge färdighet i att tolka enklare elektriska scheman, samt funktionsprova elektriska komponenter. Kursen skall dessutom ge förmåga att utföra enklare felsökning och nyinstallation på elektriska system på motorfordon.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna batteriets uppbyggnad och funktion

kunna redogöra för elmotorprincipen

kunna utföra enklare felsökning i start- och laddningssystem

kunna förklara funktionen hos enklare elektriska komponenter

kunna byta ledningar, anslutningar och lednings- och kopplingsdon i elektriska system

kunna konstruera, dimensionera och montera enklare elektriska kretsar

kunna tolka och tillämpa de märkningar, symboler och ledningskoder som förekommer i enklare elektriska kopplingsscheman för fordon

kunna förklara de grundläggande principerna för fordonselektriska system samt enheterna volt, watt och ampere

kunna tolka enklare elscheman för belysnings- och startsystemet samt förklara komponenternas elektriska funktion

kunna förklara elektriska kretsens uppbyggnad och funktion

vara väl insatt i vilka konsekvenser felaktigt ingrepp i elsystemet kan få.

-----

**Ämne: Fordonsyrkesteknik**

**Kurs: Fordonsteknik -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om fordonskomponenters uppbyggnad, funktion och användningsområde. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om bearbetning och hopfogning av material samt kunskaper i fordonsanpassad teknologi, arbetarskydd samt vård av verkstadsutrustning. Kursen skall dessutom ge grundläggande färdigheter i demonterings- och monteringsarbete på varierande slag av fordon och maskiner.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra demonterings- och monteringsarbeten av olika detaljer och komponenter

kunna kontrollera batteri och utföra åtgärder för starthjälp

känna till gällande regler för uppställning och garagering, lyft och upphängning av fordon

kunna tillämpa gällande regler för brand-, miljö- och arbetarskydd inom området

kunna bearbeta och förstå egenskaper hos material som förekommer i fordonskonstruktioner

kunna använda och vårda litteratur, verkstads- och skyddsutrustning

kunna identifiera och hantera de vanligast förekommande monterings- och demonteringsbara förbanden

kunna identifiera och förstå grundläggande funktioner hos fordonskomponenter

kunna mäta längder, volymer, tryck och elektrisk spänning.

-----

**Ämne: Fordonsyrkesteknik**  
**Kurs: Fordonsservice och underhåll**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i service och underhåll. Kursen skall även skapa förståelse för vilken inverkan service och underhåll har på fordonets säkerhet, prestanda och totalekonomi. Kursen skall dessutom ge förståelse för vikten av goda kundkontakter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för innebörden av planerad service och underhåll

kunna förstå vikten av sin egen yrkesmässighet i förhållande till kunden

kunna utföra skötsel och underhåll enligt tillverkarens anvisningar

kunna redogöra för ett företags rutiner

kunna tillämpa gällande regler för säkerhetskontroll

kunna utföra hjulbyte samt kontroll av däckslitage

kunna identifiera, välja och använda driv-, rengörings-, rostskydds-, smörj- och frostskyddsmedel samt färg och lackskyddande preparat

kunna utföra okulär besiktning av kablar, elanslutningar, bränsle- och vacuumslangar.

-----

**Ämne: Fordonsyrkesteknik**  
**Kurs: Personbil -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om personbilars konstruktion och funktion

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna byta stötdämpare på fram- och bakvagn

kunna redogöra för den mekaniska styrväxels principiella funktion samt hur lagerringar och smörjning fungerar

kunna redogöra för bromssystemets uppbyggnad samt benämna och peka ut huvudkomponenterna

kunna byta bromsklossar samt kontrollera och justera parkeringsbromssystemet

kunna åtgärda enklare fel på kopplingsmanöversystemet

kunna redogöra för den principiella konstruktionen och funktionen hos de olika typer av drivlinor som förekommer på personbilar

kunna kontrollera oljetryck i motorns smörjsystem och redogöra för smörjoljans uppgifter

kunna redogöra för tändsystemets komponenter och funktionsprincip.

-----

**Ämne: Fordonsyrkestechnik**

**Kurs: Hjul och däck**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i service och underhåll på hjul och däck på såväl lätta som tunga fordon. Kursen skall även skapa förståelse av vilken inverkan service och underhåll på hjul och däck har på fordonets säkerhet och totalekonomi. Den skall dessutom ge kunskaper i arbetarskydd samt vård av verkstadsutrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till olika typer av fälgar samt däck och dess uppbyggnad

kunna utföra lyft och uppallning av såväl lätta som tunga fordon

kunna utföra demontering och montering av hjul och däck

kunna utföra hjulbalansering

kunna tolka dimensionsangivelser, hastighetsbeteckningar och tillverkningskoder för däck

kunna utföra reparationsarbete på däck och slang

kunna utföra dubbning av däck

känna till orsaken till olika typer av förslitningsskador på däck

kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt och med miljöhänsyn, samt använda personlig skyddsutrustning

kunna hantera, och underhålla verktyg och utrustning.

-----

**Ämne: Fordonsyrkestechnik**

**Kurs: Rekonditionering**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om och hur olika fordonslackeringar är uppbyggda, från ren plåt till topplackering. Kursen skall även ge färdigheter i att tolka skador och oxider på såväl plastdetaljer som fordonens lackerade ytor. Kursen skall dessutom ge eleven förmåga att reparera mindre lackeringsskador och iordningsställa hårt oxiderade lackerade ytor på ett estetiskt tilltalande sätt samt rengöra utvändigt och invändigt. Kursen skall dessutom ge kunskaper om miljö, hälsa och ergonomi av betydelse för området.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra utvändigt och invändigt rengöring av fordon

känna till olika produkter för rekonditionering och deras användningsområden

ha kunskap om produkternas egenskaper

kunna redogöra för olika lackeringars uppbyggnad

kunna utföra mindre bättringsarbeten på lackerade ytor kunna utföra olika typer av lackbehandling

kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt och med miljöhänsyn, samt använda personlig skyddsutrustning.

-----

**Ämne: Förbränningsmotorteknik**

**Kurs: Ottomotorn**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om ottomotorns uppbyggnad och funktion, samt förståelse av motortekniska termer och begrepp.

Kursen skall också ge färdighet i att utföra reparations- monterings- och justeringsarbeten på olika motortyper.

Kursen skall även ge kunskaper om miljö, hälsa och ergonomi.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för 2-taktsprincipen

kunna redogöra för 4-taktsprincipen

känna till olika motortyper och konstruktioner

kunna utföra ur- och imontering och renovering av cylinderhuvud

kunna utföra ur- och imontering av kolvar

kunna identifiera och förstå grundläggande funktioner hos motorkomponenter

kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna hantera driv- och smörjmedel på ett för miljö och hälsa säkert sätt.

-----

**Ämne: Företagsekonomi**

**Kurs: Ekonomi -- grund kurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge insikt om ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om ekonomi med inriktning mot det valda programmets verksamhetsområde.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till affärsidéns och verksamhetsidéns betydelse för verksamheten känna till några företagsverksamheter och företagsformer

ha viss kunskap om inköps- och försäljningsrutiner

inse vikten av ekonomisk planering för privatpersoner och företag

kunna ge exempel på hur man utför prisberäkningar och prisjämförelser inom verksamhetsområdet.

-----

**Ämne: Karosseri och skrov**  
**Kurs: Chassikomponenter -- personbil**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om fram- och bakvagnskonstruktioner på personbilar, samt om styrningens uppbyggnad och funktion. Kursen skall också ge färdighet i att felsöka och reparera fram- och bakvagnskonstruktioner samt styrinrättningar.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för hjulvinklarnas inverkan på däckslitage och köregenskaper

kunna kontrollera toe-in-hjolvinkeln

kunna undersöka och föreslå reparationer av framvagns- och bakhjulsupphängning samt styrinrättning

kunna undersöka och föreslå reparationer av lagringar och tätningar på hjulnav, styrspindlar och styrleder

kunna byta styrspindlar och styrleder

kunna redogöra för alternativa konstruktioner av fram vagn och fjädringssystem

kunna redogöra för styrningens funktion.

-----

**Ämne: Karosseri och skrov**  
**Kurs: Karosseri och inredning**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om fordonskarosseriers konstruktion och behov av rostskydd. Kursen skall också ge färdighet i att utföra reparations-, monterings- och justeringsarbeten på olika karosseridetaljer och komponenter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna kontrollera rostskydd samt utföra underhållsåtgärder på karosseriet kunna redogöra för karosseriets uppbyggnad

kunna kontrollera, justera och byta olika karosseri- och inredningsdetaljer och komponenter

kunna montera draganordningar

kunna redogöra för säkerhetsdetaljer i en fordonskaross och för karosseriets inredning.

-----

**Ämne: Styr- och reglersystem**  
**Kurs: Hydrauliska bromsar**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om hydrauliska bromssystemets konstruktion och funktion samt trafiksäkerhetskrav. Kursen skall också ge färdighet i felsökning och reparation av hydrauliska bromssystem.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för huvudprincipen av bromskraftförstärkarens funktion

kunna redogöra för det konventionella bromssystemets arbetssätt

kunna reparera enklare fel på skiv- och trumbromssystemets hydrauliska komponenter

kunna kontrollera slitage och byta mekaniska komponenter i bromssystem

kunna justera parkeringsbroms

kunna lufta bromssystem enligt tillverkarens serviceanvisningar

kunna byta bromsvätska.

-----

**Ämne: Svetsteknik**

**Kurs: Bilskadereparationer**

### ***Mål***

Kursen skall ge färdigheter i att på ett yrkesmässigt sätt hantera svets- och skärutrustning där brännbara gaser i kombination med oxygen används. Kursen skall även ge praktisk och teoretisk kompetens för enklare arbete med gassvetsning, gasskärning och lödning. Kursen skall också ge grundläggande kunskaper i Mag- svetsning och El-punktsvetsning. Den skall ge kunskaper i ergonomi, miljö och säkerhet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om hur man behandlar mindre brännskador och undviker belastningsskador

känna till de vanligaste bränn- och luftgaserna

kunna redogöra för konstruktion, funktion, inställning och skötsel av svetsutrustningen

kunna koppla upp, byta och vårda gasflaskor samt lyfta dessa med lyftanordningar

kunna välja blandarrör

kunna välja skärmunstycke samt ställa in arbetstryck och skärlåga

kunna byta förslitningsdelar, tråd och gasflaska

kunna gassvetsa stålplåt i olika svetslägen i kälfog och stum fog

kunna utföra skärning i varierande geometrier

kunna förstå vikten av att demontera eller täcka över ömtåliga delar nära svetsområdet

kunna bearbeta svetsstället före och efter svetsarbetet samt tillämpa metoder för en god hållfasthet och ett gott rotskydd

kunna bedöma och analysera svetsresultatet

kunna välja gas- och trådtyp beroende på svetsmaterial

ha kunskap om gaser, färgmärkning, slangar och packningar

kunna använda svetsutrustning på ett ur säkerhets- och miljösynpunkt riktigt sätt

ha kunskap om brandrisker och skyddsåtgärder.

-----

**Ämne: Svetsteknik**

**Kurs: Lödning -- skärning**

## ***Mål***

Kursen skall ge färdigheter i att utföra skärnings- och lödningsarbeten i olika stål och metallegeringar. Kursen skall även ge kunskaper om skärning respektive lödning som alternativ till svetsning och klippande bearbetning. Den skall dessutom ge kunskaper om ergonomi, miljö och säkerhet.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna ge exempel på skärning respektive lödning som alternativa metoder till klippning och svetsning

kunna hård- och svetslöda i käl- och stumfogar

ha viss kunskap om fluss och tillsatsmaterial

kunna välja skärmunstycke samt ställa in arbetstryck och skärlåga

kunna utföra skärning i varierande geometrier

kunna arbeta på ett ur skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Svetsteknik**

**Kurs: Brandskydd -- Heta arbeten**

## ***Mål***

Eleven skall i första hand få kunskap om vad som avses med heta arbeten, försäkringsvillkor, risker vid heta arbeten och hur man förebygger bränder i samband med heta arbeten. Varje elev skall därutöver få en praktisk demonstration och praktisk erfarenhet av släckning med handbrandsläckare.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna larma räddningstjänsten

känna till de brandföreskrifter som gäller i samband med svetsning

känna till riskerna med brandfarliga ämnen i samband med svetsning och hur brand uppstår

känna till det ansvar i brottsbalken som åligger svetsaren enligt försäkringsvillkor och lag

kunna handskas med gasolflaskor vid brand

kunna använda handsläckare

känna till förebyggande åtgärder vid svetsning

ha kunskap om olika materials antändningstemperatur.

-----

**Ämne: Transportteknik**

**Kurs: Truck**

## ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper enligt föreskrifter för att köra, manövrera och hantera gods med olika slag av truckar.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna stapla, lasta, lossa och transportera gods

kunna utföra service, tillsyn och underhåll på truck och dess utrustning

kunna redogöra för truckars uppbyggnad, arbetssätt och användningsområden

kunna redogöra för truckars stabilitet och lyftförmåga

kunna redogöra för de risker för människor och miljö som är förenade med godshantering med truck samt åtgärder för att minimera dessa risker

kunna arbeta miljö-, skydds- och kvalitetsmedvetet.

## **Bilaga I:2**

# **Handels- och administrationsprogrammet**

## ***Yrkesämnen inom programmet***

### **Valbara kurser**

| <i>Ämne</i>               | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>                 |
|---------------------------|----------------|-----------------------------|
| Administration            | ADM150         | Administrativ service A     |
|                           | ADM151         | Administrativ service B     |
|                           | ADM152         | Offentlig förvaltning       |
|                           | ADM153         | Textbehandling A            |
|                           | ADM154         | Textbehandling B            |
| Arbetsmiljökunskap        | ARB150         | Arbetsmiljö -- yrkesliv     |
| Bild och text i tryck     | BTT150         | Bild och text i tryck       |
| Datakunskap               | DA150          | Datakunskap -- grundkurs    |
| Elkunskap                 | ELKU150        | Elsäkerhet                  |
| Företagsekonomi           | FE150          | Ekonomi -- grundkurs        |
|                           | FE151          | Ekonomi B                   |
| Grafisk form              | GRAF150        | Grafisk form                |
| Handel                    | HNDL150        | Bransch- och produktkunskap |
|                           | HNDL151        | Försäljning och service     |
|                           | HNDL152        | Inköp och varuhantering     |
|                           | HNDL153        | Personlig försäljning       |
|                           | HNDL154        | Praktisk marknadsföring     |
|                           | HNDL155        | Service                     |
| Handel och administration | HAD150         | Handel och administration   |

-----

**Ämne: Administration**

**Kurs: Administrativ service A**

Förkunskapskrav: Datakunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i administrativt arbete. Kursen skall också ge kunskaper om hur vanliga kontorshjälpmiddel används i det administrativa arbetet samt hur miljön påverkar arbetet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kännedom om rutiner, arbetsformer och dokument som förekommer i företag

ha kunskap om hur arbetsmiljön påverkar det administrativa arbetet

kunna använda vanligen förekommande kontorsutrustning

kunna använda program vara för textbehandling, registerhantering och informationssökning.

-----  
**Ämne: Administration**

**Kurs: Administrativ service B**

Förkunskapskrav: Administrativ service A

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i administrativt arbete i företagets olika funktioner. Kursen skall leda till ökad förståelse för varför man bör agera serviceinriktat i olika situationer. Kursen skall också utveckla förmågan att ta ansvar för arbetet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om rutiner, arbetsformer och dokument som förekommer i företag och förvaltning

kunna utföra administrativa arbetsuppgifter med hjälp av lämplig teknik

kunna hantera ett varierat utbud av kontorsutrustning

kunna skriva dokument efter förlagor på svenska

med stöd kunna använda program vara i företag

ha kunskap om metoder för att söka, bearbeta och sprida information

kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt

inse behovet av fortsatt kompetensutveckling inom det administrativa området.

-----  
**Ämne: Administration**

**Kurs: Offentlig förvaltning**

### ***Mål***

Kursen skall ge färdigheter i administrativa arbetsuppgifter, rutiner, arbetsformer och dokument inom offentlig förvaltning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till organisationen inom offentlig verksamhet

ha kunskap om myndigheters informations- och serviceskyldighet

inse vikten av att uppträda på ett serviceinriktat sätt vid kontakter med allmänheten

ha kännedom om dokumentflöden i samband med olika rutiner och arbetsuppgifter i offentlig förvaltning

ha kännedom om hur ett ärende handläggs från diarieföring och regi st rering till beslut, expediering och arkivering

ha kännedom om olika former av sammanträden och konferenser med hjälp av tele- och datakommunikation.

-----

**Ämne: Administration**  
**Kurs: Textbehandling A**

Förkunskapskrav: Datakunskap grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i textbehandling. Kursen skall också ge insikt om vikten av att använda en riktig arbetsställning och rätt tangentbordsteknik.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss förmåga att skriva enligt touchmetoden

kunna framställa enkla dokument genom att använda ett textbehandlingsprogram

kunna skriva in och redigera texter

kunna grundläggande filhantering

känna till typografiska grundbegrepp

kunna arbeta ergonomiskt riktigt vid en persondator.

-----

**Ämne: Administration**  
**Kurs: Textbehandling B**

Förkunskapskrav: Textbehandling A

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i textbehandling och grundläggande kunskaper i bildhantering. Kursen skall också skapa förståelse för arbetet vid terminal med hänsyn till hälsa och arbetsmiljö.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

efter förmåga kunna skriva säkert enligt touchmetoden

kunna göra inskrifter efter förlagor enligt gällande standard och med aktuell programvara

känna till olika typdokument och kunna redigera texter

ha kunskap om trycksaksframställning genom att kombinera text och bild i ett textbehandlingsprogram

kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Arbetsmiljökunskap**  
**Kurs: Arbetsmiljö -- Yrkesliv**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi. Kursen skall även ge orientering om yrkesområden inom respektive program och de lagar och avtal som berör dessa.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för arbetsmiljöfaktorer och deras inverkan på människan och miljön

kunna beskriva miljö, skydds- och säkerhetsbestämmelser inom yrkesområdet samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna ge första hjälpen vid olycksfall

kunna beskriva skolans och arbetsplatsens skydds- och säkerhetsorganisation

kunna välja och använda rätt skydds- och säkerhetsutrustning inom det egna yrkesområdet

kunna förstå vilka organisationer, lagar, centrala avtal och överenskommelser som gäller det egna yrkesområdet.

-----

**Ämne: Bild och text i tryck**

**Kurs: Bild och text i tryck**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om hur bild och text förhåller sig till varandra i en trycksak samt ge vidgade kunskaper om olika framställningsmetoder. Kursen skall också ge överblick över hela produktionskedjan från manus och originalbild till den färdiga produkten.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om bilders och texters inbördes placering i förhållande till yta och marginaler

ha viss kunskap om produktionskedjan fram till slutprodukten

ha kunskaper om olika tryckförfaranden som förekommer i dagens teknik

ha grundläggande kunskaper om metoder och teknik för styrning av kvalitet

känna till anpassning av reproduktion till tryckmaterial

känna till de förutsättningar som gäller för bokbinderiarbete

ha praktisk erfarenhet av någon typ av provtryck.

-----

**Ämne: Datakunskap**

**Kurs: Datakunskap -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondatorns uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till persondatorns huvuddelar och funktion

kunna använda standardprogram för inläring, ordbehandling och register

förstå och använda t.ex. fil- och biblioteksfunktioner

förstå vikten av datasäkerhet och gällande lagstiftning.

-----

**Ämne: Elkunskap**  
**Kurs: Elsäkerhet**

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper som krävs för att handha och vårda elektrisk utrustning samt för att utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet

förstå vilka konsekvenser ett felaktigt handlande vid elarbeten kan leda till

kunna redogöra för de åtgärder som skall vidtagas vid elolycksfall

ha viss kunskap om de lagar och författningar som reglerar arbeten på elektriska anläggningar och material

bedöma när elektriskt underhåll på enklare maskiner skall utföras

ha viss kunskap om de behörighetsnivåer som gäller och om innebörden av begreppet erforderlig kännedom.

-----  
**Ämne: Företagsekonomi**  
**Kurs: Ekonomi grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge insikt om ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om ekonomin med inriktning mot det valda programmets verksamhetsområde.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till affärsidéns och verksamhetsidéns betydelse för verksamheten

känna till några företags verksamhet och företagsform

ha viss kunskap om inköps- och försäljningsrutiner

inse vikten av ekonomisk planering för privatpersoner och företag

kunna ge exempel på hur man utför prisberäkningar och prisjämförelser inom verksamhetsområdet.

-----  
**Ämne: Företagsekonomi**  
**Kurs: Ekonomi B**

Förkunskapskrav: Ekonomi grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i företagsekonomi. Kursen skall ge en orientering om företag och deras verksamhet samt ge en helhetsbild av företagets ekonomi utifrån verklighetsanknutna situationer. Den skall också ge insikt i hur omvärlden påverkar företagen och deras ekonomi samt ge ett historiskt och internationellt perspektiv på företagandet och dess villkor. Kursen skall skapa medvetenhet om människans betydelse för företag och företagande.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

inse affärsidéns betydelse för allt företagande

kunna utföra vissa ekonomiska arbetsuppgifter inom företag

känna till grundläggande metoder för budgetering

ha kunskap om metoder för marknadsföring, redovisning och personaladministration

känna till rutiner, dokument och avtal i samband med inköp och försäljning

ha kunskap om olika företags verksamhet, uppbyggnad och företagsform

ha kunskap om olika funktioner i företag och samspelet mellan dem

ha kunskap om principer för organisation och arbetsledning.

-----

**Ämne: Grafisk form**

**Kurs: Grafisk form**

### ***Mål***

Kursen skall ta till vara och utveckla den kreativa förmågan och känslan för innehåll och form. Den skall ge orientering om olika metoder för att ställa samman ett original för mångfaldigande. Kursen skall också ge tillfälle till arbete såväl manuellt som med hjälp av datorer och annan modern produktionsutrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

förstå hur samverkan mellan bild, text och form kan förstärka budskap och upplevelser

med stöd kunna ställa samman text och bild till reproduktionsdugliga original

ha praktisk erfarenhet av att utföra idéskiss med anvisningar

med stöd kunna välja metod och material med hänsyn tagen till kvalitet ha vissa kunskaper i grundläggande färglära

ha praktisk erfarenhet av att utföra frihandsteckning samt illustration i en färg.

-----

**Ämne: Handel**

**Kurs: Bransch -- och produktkunskap**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om varuhandelns och tjänsteföretagens olika branscher och verksamhetsområden. Kursen skall ge insikt om betydelsen av god bransch- och produktkunskap, och den skall ge kunskaper om olika källor för produktinformation samt färdigheter i hur man använder dessa källor.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna granska utbudet av varor och tjänster med hänsyn till funktion, kvalitet och pris samt kunna göra jämförelser mellan olika produkter

förstå betydelsen av god bransch- och produktkunskap

ha erfarenhet av att använda dator för sökning i databaser

känna till svensk konsumentpolitik samt privata och offentliga institutioners verksamhet för information om varor och tjänster

ha kunskap om hur konsumentens val av produkter inverkar på hälsa och miljö

känna till handelns struktur och dess olika branscher och organisationer.

-----

**Ämne: Handel**

**Kurs: Försäljning och service**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om försäljning och service med utgångspunkt från verklighetsanknutna situationer. Kursen skall ge kunskaper om säljarens roll och arbetsuppgifter vid försäljning av varor och tjänster i olika försäljningsformer. Den skall skapa medvetenhet om betydelsen av god service och gott personligt uppträdande och ge viss färdighet i försäljnings- och serviceuppgifter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna agera positivt och kreativt i olika servicesituationer

kunna utföra enklare kassaarbeten

kunna från ordersedel förpacka och lämna ut varor

kunna ta emot, sortera och prismärka varor

ha viss kunskap om lagerhållning

känna till butiksdatabas av betydelse för säljarbetet ha viss kunskap om säljarens arbetsuppgifter

känna till metoder och hjälpmedel för säljteknik, säljplanering och datorstöd i arbetet

ha viss kunskap om konsument- och marknadslagar och god säljetik

kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Handel**

**Kurs: Inköp och varuhantering**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om inköpsarbete och varuhantering inom handeln. Kursen skall utveckla förmågan att förstå och utföra arbetsuppgifter inom området med hjälp av lämplig teknik, utrustning och arbetssätt. Den skall också ge kunskap om sortimentets betydelse för lönsamheten och ge en helhetsbild av varans väg från producent till konsument.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om inköpsteknik inom olika branscher

känna till metoder för rationell varuhantering och lagerkontroll

ha erfarenhet av att använda butiksdatabas och annan programvara som hjälpmedel vid inköp och lagerredovisning

känna till olika transporter och visst speditorsarbete

kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt och ha kännedom om lagar och avtal inom området.

-----  
**Ämne: Handel**

**Kurs: Personlig försäljning**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om kundorienterat och målinriktat säljarbete inom varuhandeln och tjänstesektorn. Kursen skall utveckla förmågan att agera kreativt och effektivt i olika säljsituationer och stimulera den personliga utvecklingen. Den skall dessutom ge ökad insikt i samspelet mellan försäljning och företagets övriga funktioner.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i säljsamtal av rådgivande karaktär

kunna använda olika hjälpmedel och metoder för säljarbetet

ha kännedom om säljarens roll och arbetsuppgifter i olika företag samt med stöd kunna använda lämpligt datorstöd i säljarbetet

ha kännedom om språket som redskap i yrket och ha insikt i kroppsspråkets betydelse

känna till lagar, bestämmelser och etiska regler av betydelse för säljarbetet

ha förbättrat sin förmåga till kreativitet, personlig planering och effektivitet i säljarbetet.

-----

**Ämne: Handel**

**Kurs: Service**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om och insikt i vikten av service. Kursen skall med utgångspunkt från verklighetsanknutna situationer ge kunskaper om kundrelationer och försäljning. Kursen skall även ge insikt om sambandet mellan det personliga uppträdandet och god service.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat sin förmåga till kreativitet, personlig planering och effektivitet i olika servicesituationer

kunna tillämpa såväl arbets- som yrkesetik i praktisk handling

känna till argumentations-, kommunikations- och försäljningsteknik i sina arbetsuppgifter

ha kunskap om säljmiljöns betydelse och principer

känna till lagar, bestämmelser och etiska regler av betydelse för området kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Handel**

**Kurs: Praktisk marknadsföring**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i varuexponering och utformning av säljstödsmaterial. Kursen skall också ge en orientering om hur man väljer säljfrämjande åtgärder utifrån en affärsidé.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kännedom om olika exponeringssätt och kunna göra enklare varuexponeringar

ha kännedom om framställning av skyltar

kunna använda datorn som hjälpmedel vid utformning av enklare säljstödsmaterial

ha kännedom om hur man planerar säljstimulerande aktiviteter

ha utvecklat sin förmåga att se samband mellan val av säljfrämjande åtgärder och affärsidé

känna till lagar, bestämmelser och etiska regler inom området.

-----  
**Ämne: Handel och administration**

**Kurs: Handel och administration**

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper inom valt verksamhetsområde. Kursen skall utveckla förmågan att utföra förekommande arbetsuppgifter på ett yrkesmässigt sätt, självständigt och i arbetslag.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra olika arbetsuppgifter på lämpligt arbetssätt och med hjälp av lämplig teknik och utrustning

kunna informera om bransch, företag eller förvaltning, arbetsuppgift, sortiment och produkt

ha kännedom om företagets affärsidé, verksamhet, organisation och samband mellan olika funktioner

ha kännedom om företagets personalpolicy, rekrytering och kompetensutveckling samt intern och extern informationspolicy

ha kännedom om hur man praktiskt tillämpar lagar och avtal som rör arbetsrätt och arbetsmiljö

kunna använda lämpligt datorstöd inom verksamhetsområdet

kunna använda datorn som hjälpmedel för att dokumentera

förstå betydelsen av personlig utveckling i yrket

kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

### ***Kommentar***

Kursen anpassas efter den verksamhetsinriktning eleven valt. En stor del av kursen är avsedd att arbetsplatsförläggas. Hur stor del av kursen som skall arbetsplatsförläggas avgörs lokalt.

**Bilaga I:5**

## **Medieprogrammet**

### ***Yrkesämnen inom programmet***

#### ***Val bara kurser***

Ämne

Kurskod

Kurs

Arbetsmiljökunskap

ARB150

Arbetsmiljö -- yrkesliv

Bild och text i tryck

BTT150

Bild och text i tryck

| Ämne                      | Kurskod | Kurs                     |
|---------------------------|---------|--------------------------|
| Datakunskap               | DA150   | Datakunskap -- grundkurs |
| Elkunskap                 | ELKU150 | Elsäkerhet               |
| Expo                      | EXPO150 | Expo                     |
| Fotografisk bild          | FBL150  | Fotografisk bild         |
| Företagsekonomi           | FE150   | Ekonomi -- grundkurs     |
| Grafisk bild-reproduktion | GRAB150 | Grafisk bildreproduktion |
| Grafisk form              | GRAF150 | Grafisk form             |
| Grafisk montering         | GRAM150 | Grafisk montering A      |
|                           | GRAM151 | Grafisk montering B      |
| Illustration              | ILU150  | Illustration             |
| Ljudmedier                | LJUM150 | Ljudmedier               |
| Medieteknik               | MDTI50  | Medieteknik              |
| Rörlig bild               | RBL150  | Rörlig bild              |
| Texthantering             | TEXH150 | Texthantering A          |
|                           | TEXH151 | Texthantering B          |

-----

**Ämne: Arbetsmiljökunskap**  
**Kurs: Arbetsmiljö -- yrkesliv**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi. Kursen skall även ge orientering om yrkesområden inom respektive program och de lagar och avtal som berör dessa.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna redogöra för arbetsmiljöfaktorer och dess inverkan på människan och miljön

kunna beskriva miljö, skydds- och säkerhetsbestämmelser inom yrkesområdet samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna ge första hjälpen vid olycksfall

kunna beskriva skolans och arbetsplatsens skydds- och säkerhetsorganisation

kunna välja och använda rätt skydds- och säkerhetsutrustning inom det egna yrkesområdet

förstå vilka organisationer, lagar, centrala avtal och överenskommelser som gäller för det egna yrkesområdet.

**Ämne: Bild och text i tryck**  
**Kurs: Bild och text i tryck**

### **Mål**

Kursen skall ge kunskap om hur bild och text förhåller sig till varandra i en trycksak samt ge vidgade kunskaper om olika framställningsmetoder. Kursen skall ge överblick över hela produktionskedjan från manus och originalbild fram till den färdiga produkten.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha kunskap om bilders och texters inbördes placering i förhållande till yta och marginaler

ha viss kunskap om hela produktionskedjan fram till slutprodukten

ha kunskaper om olika tryckförfaranden som förekommer i dagens teknik

ha viss kunskap om metoder och teknik för styrning av kvalitet

känna till anpassning av reproduktion till tryckmaterial

ha praktisk erfarenhet av någon typ av provtryck

känna till de förutsättningar som gäller för bokbinderiarbeten.

-----

**Ämne: Datakunskap**

**Kurs: Datakunskap -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondators uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till persondators huvuddelar och funktion

kunna använda standardprogram för inläring, ordbehandling och register

förstå och använda t.ex. fil- och biblioteksfunktioner

förstå vikten av datasäkerhet och gällande lagstiftning.

-----

**Ämne: El kunskap**

**Kurs: Elsäkerhet**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper som krävs för att handha och vårda elektrisk utrustning samt utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet

förstå vilka konsekvenser ett felaktigt handlande vid elarbeten kan leda till

kunna redogöra för de åtgärder som skall vidtagas vid elolycksfall

ha viss kunskap om de lagar och författningar som reglerar arbeten på elektriska anläggningar och material

bedöma när elektriska underhåll på enklare maskiner skall utföras

ha viss kunskap om de behörighetsnivåer som gäller och om innebörden av begreppet erforderlig kännedom.

-----

**Ämne: Expo**

**Kurs: Expo**

Förkunskapskrav: Bild och form A

### ***Mål***

Kursen skall ge möjlighet att studera och praktiskt arbeta med olika exponeringar. Kursen skall ge kunskaper om och erfarenheter av den teknik som används och utveckla förmågan att arbeta med den tredimensionella formen på ett kreativt sätt. Kursen skall ge praktiska kunskaper i produktion av utställningar.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss förståelse av hur samverkan mellan bild, ljud, ljus, text och föremål kan byggas upp för att förstärka budskap och upplevelser,

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning vid exponering,

kunna med stöd utföra enkla förslagsskisser i plan och ha erfarenhet av arbete med tredimensionella modeller,

förstå något av utställningens och exponeringens uttrycksmöjligheter samt ha erfarenhet av att arbeta med tredimensionella uttryckssätt,

ha viss kunskap om färgens betydelse i olika exponeringssammanhang,

ha viss kunskap i ljud- och belysningsteknik,

ha viss kunskap om screentryckets olika tekniker,

ha viss grundläggande kunskap om exponeringens olika användningsområden,

ha kunskap om de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med exponeringar samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Fotografisk bild**

**Kurs: Fotografisk bild**

### ***Mål***

Kursen skall ge teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter i olika typer av fotografiskt bildarbete. Kursen skall också ge erfarenheter av den teknik som används, och utveckla förmågan till kreativt bildskapande. Kursen skall ge eleverna möjlighet att använda sig av den fotografiska bildens uttrycksmöjligheter samt kunskap om den fotografiska bildens utveckling och funktion i samhället. Kursen skall dessutom ge kunskap om de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna på fotografiskt arbete.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat sina färdigheter i fotografering och mörkrumsteknik

ha praktisk erfarenhet av att framställa olika bilder och ha utvecklat det egna bildskapandet

ha viss kunskap om den fotografiska bildens användning

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning

ha kunskap om upphovsrättsbestämmelser för fotografiska bilder

känna till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom det fotografiska området samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Företagsekonomi**

**Kurs: Ekonomi -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge insikt om ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om ekonomi med inriktning mot det valda programmets verksamhetsområde.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till affärsidéns och verksamhetsidéns betydelse för verksamheten

känna till några företagsverksamheter och företagsformer

ha viss kunskap om inköps- och försäljningsrutiner

inse vikten av ekonomisk planering för privatpersoner och företag

kunna ge exempel på hur man utför prisberäkningar och prisjämförelser inom verksamhetsområdet.

-----

**Ämne: Grafisk bildreproduktion**

**Kurs: Grafisk bildreproduktion**

### ***Mål***

Kursen skall ge kännedom om och praktiska erfarenheter av de olika tekniska möjligheter som finns för att ta fram och bearbeta bilder för grafisk reproduktion. Kursen skall också ge insikter om processer och material som har anknytning till grafisk reproduktion. Kursen skall dessutom skapa förståelse för betydelsen av anpassning och optimal kvalitet för den grafiska processens olika led.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om teknisk utrustning, dess konstruktion, funktion och användningsområden och utifrån kvalitetskrav välja material och framställningsmetod

ha viss kunskap om de fotografiska materialens egenskaper och användningsområden

ha praktisk erfarenhet av att utföra streck- och rastertagningar i kameran av enfärgsoriginal

ha praktisk erfarenhet av att läsa in och bearbeta enfärgsbilder i elektronisk utrustning

ha praktisk erfarenhet av att anpassa reproduktionen till papperskvalitet, färg och tryckpress.

-----

**Ämne: Grafisk form**

**Kurs: Grafisk form**

### ***Mål***

Kursen skall ta till vara och utveckla den kreativa förmågan och känslan för innehåll och form. Den skall ge orientering om olika metoder för att ställa samman ett original för mångfaldigande. Kursen skall också ge tillfälle till arbete såväl manuellt som med hjälp av datorer och annan modern produktionsutrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

förstå hur samverkan mellan bild, text och form kan förstärka budskap och upplevelser, samt med stöd kunna ställa samman text och bild till reproduktionsdugliga original

ha praktisk erfarenhet av att utföra idéskisser med anvisningar

ha praktisk erfarenhet av att välja metod och material med hänsyn tagen till kvalitet

ha viss kunskap i färglära

ha praktisk erfarenhet av att utföra frihandsteckning samt illustration i en färg.

-----  
**Ämne: Grafisk montering**  
**Kurs: Grafisk montering A**

### ***Mål***

Kursen skall ge praktiska färdigheter i original- och sidmontering, såväl manuellt som i elektronisk utrustning. Den skall också leda till praktiska färdigheter i sammanställning av färdiga sidor till arkmontage och överföring till tryckform. Kursen skall dessutom ge insikter i den tryckeri- och bokbinderiteknik som används för färdigställande av olika trycksaker.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha praktisk erfarenhet av att beräkna format, göra monteringsmallar och utskjutningsschema för olika typer av trycksaker och tryckpressar samt med stöd kunna montera bilder och texter i en färg efter given arbetsbeskrivning

ha praktisk erfarenhet av att utföra vinjettering och maskning på film respektive skärm samt med stöd kunna samkopiera olika montage och masker till färdiga sidor

ha praktisk erfarenhet av att arbeta med positiv- och negativkopiering

ha praktisk erfarenhet av att styra kvalitet via testkilar och kontrollstrips

ha praktisk erfarenhet av att kopiera till tryckform och färdigställa den för tryckning

ha praktisk erfarenhet av efterbearbetning med falsning och bindning samt ha förståelse för vikten av att samarbeta med tryckeri och bokbinderi.

-----  
**Ämne: Grafisk montering**  
**Kurs: Grafisk montering B**

Förkunskapskrav: Grafisk montering A

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i grafisk montering i en färg. Därutöver skall kursen ge kunskaper om och praktiska färdigheter i montering och kopiering i flera färger, såväl manuellt som i elektronisk utrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra enfärgsmontage och med handledning utföra flerfärgsmontering och placera färgbilder med hänsyn till passning och färghållning

kunna kopiera in toner i bakgrunder, texter och bilder

ha kunskap om olika tryckformsmaterial och dess egenskaper samt med stöd kunna välja material och metod med hänsyn tagen till kvalitet

kunna kontrollera att slutprodukten uppfyller uppställda krav kunna utföra skötsel, underhåll och service av aktuell teknisk utrustning ha erfarenhet av intagning och tryckning av egna arbeten.

**Ämne: Illustration**

**Kurs: Illustration**

Förkunskapskrav: Grafisk form

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i att gestalta, förmedla och omforma information till tvådimensionell bild samt erfarenheter av olika arbetsmetoder och tekniker för detta. Den skall också ge möjligheter att arbeta med bilder för olika användningsområden. Kursen skall dessutom ge erfarenhet av den teknik som används och utveckla förmåga till kreativt skapande.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna framställa tvådimensionella bilder för olika användningsområden samt utveckla sitt eget bildskapande

kunna arbeta med datortillämpningar inom området illustration ha viss kunskap om olika bildtekniker

ha viss kunskap om färglära och färgens symboliska betydelse

ha viss förståelse för hur samverkan mellan färg, form och funktion kan byggas upp för att förstärka budskapet

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner och praktiska användning

ha kunskap om ergonomi och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbete inom detta område.

-----

**Ämne: Ljudmedier**

**Kurs: Ljudmedier**

### ***Mål***

Kursen skall ge teoretiska kunskaper om och praktisk träning i ljudproduktion. Kursen skall både ge kunskaper om och erfarenheter av den teknik som används och utveckla kreativt arbete med ljud. Kursen skall också ge kunskap om ljudmediers utveckling och funktion i samhället. Kursen skall dessutom ge kunskaper om de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna på arbetet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till hur samverkan mellan bild, text och ljud kan byggas upp för att förstärka budskap och upplevelser

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning vid inspelning och redigering av ljud

ha viss grundläggande kunskap i intervjuteknik

ha viss kunskap i ljudmediers användning

ha praktisk erfarenhet av arbete med datorprogram som kombinerar bild, text och ljud i arbete med ljudproduktion för information och dokumentation

ha viss kunskap om upphovsrättsliga bestämmelser för ljudproduktion

ha kunskap om ergonomi, miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbete med ljudproduktioner.

-----

**Ämne: Medieteknik**

**Kurs: Medieteknik**

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om utveckling inom medieteknikområdet. Kursen skall ge kunskaper om produktionsprocessens olika led samt praktisk erfarenhet av teknik inom medieområdet. Kursen skall också ge möjlighet att pröva såväl manuellt arbete som arbete i dator och annan modern produktionsutrustning. Kursen skall dessutom ge kännedom om medievärldens olika yrkesområden och lägga grunden till ett kunnande om ergonomi, miljö och säkerhet i arbetet.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

känna till olika arbetsmoment inom områdena text, bild, ljud och moderna produktionsmetoder

ha kunskap om dagens yrken inom medieområdet och om hur arbetet fungerar på arbetsplatser av skilda slag

vara orienterad om multimedietekniken och kunna förstå hur bild, text och ljud kan samverka

vara orienterad om etiska regler inom medieområdet.

-----

**Ämne: Rörlig bild**

**Kurs: Rörlig bild**

## **Mål**

Kursen skall ge teoretiska kunskaper om och praktisk träning i olika typer av arbete med rörliga bilder och deras berättarteknik. Kursen skall ge erfarenheter av den teknik som används och utveckla förmågan till kreativt bildskapande. Den skall också ge möjligheter att arbeta med hela produktionskedjan från synopsis till storyboard och manus fram till den färdiga produkten. Kursen skall dessutom ge kunskap om den rörliga bildens utveckling och funktion i samhället.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha erfarenhet av videoarbete genom inspelning och redigering av rörliga bilder med text och ljud samt ha utvecklat det egna bildskapandet

ha praktisk erfarenhet av att kombinera datorgrafik, ljud och video

känna till hur samverkan mellan bild, text och ljud kan byggas upp för att förstärka ett budskap

ha viss kunskap om den rörliga bildens användning

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktisk användning

ha viss kännedom om upphovsrättsliga bestämmelser avseende bild, ljud och text

ha viss kännedom om de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med rörliga bilder samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Texthantering**

**Kurs: Texthantering A**

## **Mål**

Kursen skall ge kunskaper om teckenklassificering, blandning av teckensnitt och typografiska regler med hänsyn till läslighet. Kursen skall också ge övning i regler för skiljetecken samt ge möjlighet att öva förmågan att läsa korrektur och använda korrekturtecken. Den skall ge kunskap om hur man utför arbetet på ett ergonomiskt riktigt och miljömässigt säkert sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till de vanligaste teckenfamiljerna, deras särdrag och användningsområden samt ha experimenterat med att blanda dem

ha grundläggande färdigheter i inskrivning av text och kunna utföra arbetet på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna använda olika typografiska lösningar och bedöma dem, bl.a. ur läsighetssynvinkel

ha erfarenhet av korrekturläsning och korrigering av text och bild.

-----  
**Ämne: Texthantering**

**Kurs: Texthantering B**

Förkunskapskrav: Texthantering A

### ***Mål***

Kursen skall ge färdigheter i praktisk tillämpning av de vanligaste förekommande ordbehandlings-, register-, rit- och desktopprogrammen samt en orientering om kalkylprogram. Kursen skall också ge kunskaper om modem och nätverk som används för att hämta data, text och bild. Kursen skall ge kunskaper om ergonomiska frågor och säkerhetsfrågor

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha fördjupade färdigheter i inskrivning av text

ha praktisk erfarenhet av att arbeta med fildelning, nätverk och modem för import och export av text, samt av att konvertera text mellan program och operativsystem

ha kunskap om utskriftsmöjligheter

kunna arbeta med optisk läsning av text och bild.

**Bilaga V:1**

## **Estetiska programmet**

### ***Estetiska ämnen inom programmet***

#### **Valbara kurser**

| <i>Ämne</i>          | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>               |
|----------------------|----------------|---------------------------|
| Arbetsmiljökunskap   | ARB150         | Arbetsmiljö -- yrkesliv   |
| Bild                 | BL150          | Bild och Form B           |
| Dans                 | DNS150         | Dans                      |
| Datakunskap          | DA150          | Datakunskap -- grundkurs  |
| Datorgrafik med ljud | DGS150         | Datorgrafik med ljud      |
| Elkunskap            | ELKU150        | Elsäkerhet                |
| Ensemble             | ENS150         | Ensemble                  |
| Estetisk orientering | ESO150         | Bild och form A           |
|                      | ESO151         | Kroppen som uttrycksmedel |
|                      | ESO152         | Musik och ljudskapande    |
| Expo                 | EXPO150        | Expo                      |

| Ämne                           | Kurskod | Kurs                                           |
|--------------------------------|---------|------------------------------------------------|
| Formgivning i keramik och glas | FGKG150 | Formgivning keramik                            |
| Formgivning i metall           | FGME150 | Formgivning i metall                           |
| Formgivning i textil           | FGT150  | Formgivning i textiltryck, färgning och sömnad |
|                                | FGT151  | Formgivning i textil väv                       |
| Formgivning i trä              | FGTR150 | Formgivning i trä                              |
| Fotografisk bild               | FBL150  | Fotografisk bild                               |
| Företagsekonomi                | FE150   | Ekonomi -- grundkurs                           |
| Grafik                         | GFK150  | Grafik                                         |
| Instrument/sång                | INSÅ150 | Instrument/sång A                              |
|                                | INSÅ151 | Instrument/sång B                              |
| Kulturhistoria                 | KUHI150 | Kulturhistoria                                 |
| Körsång                        | KÖR150  | Körsång                                        |
| Musikproduktion och ljudteknik | MULJ150 | Musikproduktion och ljudteknik                 |
| Måleri och skulptur            | MGS150  | Måleri och skulptur                            |
| Rytmik med dans                | RYDS150 | Rytmik med dans                                |
| Rörlig bild                    | RBL150  | Rörlig bild                                    |
| Scenisk gestaltning            | SCGE150 | Scenisk gestaltning                            |
| Scenografi                     | SCEN150 | Scenografi                                     |
| Teaterproduktion               | TEAP150 | Teaterproduktion                               |

**Ämne: Bild**

**Kurs: Bild och form B**

Förkunskapskrav: Bild och form A

## **Mål**

Kursen skall ytterligare utveckla förmågan till bild och formförståelse och bild- och formframställning. Den skall utveckla den kreativa förmågan och ge praktisk erfarenhet i att framställa två- och tredimensionella bilder för skilda syften och därvid ge ytterligare möjligheter att praktiskt arbeta med såväl tekniska medier som manuella tekniker, material och konstnärliga uttryckssätt. Den skall ta tillvara elevens unika uttryckssätt i två- och tredimensionell gestaltning och skapa förutsättningar för ytterligare utveckling.

Kursen skall ge viss kunskap om bildens utveckling och funktion i samhället och öva förmågan att samtala om konst och massproducerade bilder.

Kursen skall ge kunskap om upphovsrättsliga, miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet med bild och form.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha erfarenhet av eget skapande i olika material och tekniker samt ha viss kännedom om användningsområden och egenskaper hos vanligt förekommande material, utrustning och hjälpmedel som används inom två- och tredimensionell bild,

ha viss kunskap om komposition och viss erfarenhet av att framställa och med stöd diskutera olika slags två- och tredimensionella bilder för skilda ändamål,

ha viss erfarenhet av att kombinera bild och text för skilda användningsområden och att formge bokstäver, texta och arbeta med layout,

ha viss kunskap om färglära och viss erfarenhet av att gestalta perspektiv och djupillusion,

ha viss erfarenhet av datorbaserad bildframställning,

med stöd kunna samtala om bildens språk och uttrycksmöjligheter och ha viss kunskap om bildens användning och betydelse vid opinionsbildning, i kulturliv och i samhället för övrigt,

ha ytterligare utvecklat självkänsla och medvetenhet om sin personlighet i två- och tredimensionell gestaltning,

ha kännedom om upphovsrättsliga bestämmelser för bilder,

ha kännedom om och kunna ta hänsyn till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom bildområdet samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven skapar bilder i olika material och tekniker, men behöver visst stöd för att nå resultat. Eleven kan med handledning bedöma och värdera olika kategorier av bilder utifrån givna förutsättningar. Eleven har viss kunskap om för kursen grundläggande fakta och kan med stöd förstå sambandet mellan innehåll, uttryck och funktion samt med handledning tillämpa kunskaperna vid arbete med manuella bilder och bilder framställda med tekniska medier.

-----  
**Ämne: Dans**

**Kurs: Dans**

Förkunskapskrav: Kroppen som uttrycksmedel

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskap om och praktisk övning i dans från olika tider och miljöer. Den skall utveckla formspråk och gestaltning och stimulera till eget skapande.

Kursen skall ge orientering om dansens olika verksamhetsfält och ge träning i olika danstekniker. Kursen skall förmedla vanligt förekommande begrepp inom dansområdet och ge träning i att samtala om dans som uttrycksmedel.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om och erfarenhet av olika former av dans,

ha tränat smidighet, kroppsuttryck och musikalitet i dansandet,

ha utvecklat viss medvetenhet om kropp och rörelse i gestaltungsarbetet och som medel för kommunikation,

med stöd kunna samtala om dans och rörelse.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven uppvisar rytmiskt/musikaliska och uttrycksmässiga färdigheter i någon dansform. Eleven visar vid framföranden prov på koncentration, medvetenhet och inlevelse.

Eleven har någon kännedom om vanliga verksamhetsfält inom dansens område. Eleven känner till vanligt förekommande danstekniska termer, kan förstå enkla rörelseanalyser och med stöd samtala om samspelet mellan dansens teknik och dess konstnärliga uttryck.

-----  
**Ämne: Datorgrafik med ljud**

**Kurs: Datorgrafik med ljud**

Förkunskapskrav: Datakunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge inblick i datorbaserade tekniker för arbete med bild, text och ljud. Den skall ge tillfälle att praktiskt pröva möjligheterna att skapa och kombinera bild, text och ljud med hjälp av datorer och annan teknisk utrustning.

Kursen skall ge orientering om datorgrafikens funktioner och betydelse samt viss kunskap om upphovsrätten vid användning av bild, ljud och text.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha erfarenhet av att arbeta med datorbaserad teknik inom områdena bild, text och ljud,

ha viss förståelse för hur bild, text och ljud kan samverka till ett multimedialt budskap,

ha viss orientering om datorgrafikens funktioner och betydelse för individ och samhälle,

ha viss orientering om upphovsrätt avseende datorteknikens användning i bild, text och ljud.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven har viss orientering om och varierande förståelse för grunderna för datorgrafik. Eleven kan med stöd och handledning skapa och bearbeta bild, text och ljud med hjälp av datorer och annan teknisk utrustning. Eleven har viss förståelse för hur bild, text och ljud kan samverka till ett multimedialt budskap. Eleven känner till för området grundläggande fakta.

-----  
**Ämne: Ensemble**

**Kurs: Ensemble**

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande

### ***Mål***

Kursen skall träna och utveckla instrumentala eller vokala färdigheter i ensemblespel/sång och utveckla samspels- och samarbetsförmåga. Den kan vara inriktad mot olika genrer eller ensembleformer. Kursen skall också ge grundläggande kunskaper om repertoar och stilarter och den skall stimulera till fortsatt musikutövande i grupp.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna tolka en ledares musikaliska instruktioner och anpassa sig i en musikalisk helhet,

ha utvecklat samspels- och samarbetsförmåga,

ha viss kännedom om olika ensembleformer och tillämpningsområden avseende repertoar och stil.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven deltar med intresse i ensemblespel, är förberedd och genomför efter sina förutsättningar uppgifterna på ett tillfredsställande sätt. Eleven kan med stöd anpassa sitt musicerande i en helhet. Eleven har inom sin ensembleform viss repertoarkännedom och viss stilkunskap.

-----

**Ämne: Estetisk orientering**

**Kurs: Bild och form A**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande teoretiska kunskaper på ett eller flera områden i två- eller tredimensionell bild. Den ska utveckla förmågan att gestalta och förstå bild och form. Den skall ge tillfälle att praktiskt pröva några av bild- och formområdets material, tekniker och konstnärliga uttryckssätt.

Kursen skall öva förmågan att samtala om två- och tredimensionella och rörliga bilder. Den skall ge tillfälle att utveckla den kreativa förmågan och väcka intresset för de konstnärliga uttrycksmöjligheterna inom bildområdet. Kursen skall ta tillvara elevens unika uttryckssätt och skapa förutsättningar för utveckling.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss kunskap om grundläggande färglära samt egenskaper hos material och verktyg,

ha viss erfarenhet av eget bildskapande och formexperimenterande i olika material och tekniker,

ha viss erfarenhet av att samtala om olika typer av bild- och formspråk,

ha viss insikt i bildens och formens möjligheter som integrerad del av annan skapande verksamhet,

ha utvecklat en medvetenhet om bild- och formgestaltningens funktioner och betydelsen för individ och samhälle,

kan med viss medvetenhet ge två- och tredimensionella bilder en personlig prägel.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven arbetar med bild- och formområdets olika material och tekniker, men behöver stöd för att nå resultat. Eleven kan med stöd och handledning samtala om olika former av bild- och formspråk samt med handledning tillämpa eget bild- och form skapande utifrån givna förutsättningar.

-----

**Ämne: Estetisk orientering**

**Kurs: Kroppen som uttrycksmedel**

### **Mål**

Kursen skall ge övning i att använda kroppen som uttrycksmedel genom enklare former av improvisation och gestaltning. Den skall ge tillfälle att tillämpa relationen mellan rörelse och tid och rum samt pröva olika enkla uttryck för karaktär, känsla och form. Kursen skall ge övning i att samtala kring kroppsliga uttrycksmedel. Den skall stimulera fantasi och kreativitet.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha praktisk erfarenhet av kroppens och sinnenas uttrycksmöjligheter,

ha utvecklat formkänsla och känsla för olika rörelsetemperament samt förmåga att samtala om kroppsliga uttryck,

ha viss förståelse för kroppsliga uttrycks olika relationer och möjligheter med hänsyn till tid -- rum -- kraft,

ha utvecklat sin förmåga att kommunicera med kropp och rörelse samt ha ökat sin självkänsla.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven deltar aktivt i arbetet, visar försök till kommunikation i de praktiska övningarna och kan med handledning använda sig av enkla typer av rörelsekvantiteter. Eleven visar vid framträdanden prov på koncentration och medvetenhet. Eleven kan med stöd samtala om kroppsliga uttryck.

-----  
**Ämne: Estetisk orientering**  
**Kurs: Musik och ljudskapande**

### ***Mål***

Kursen skall träna förståelsen för och upplevelsen av musik. Den skall ge tillfälle att utöva musik och att skapa musik och ljud.

Kursen skall ge orientering om musikens grundelement, ge viss kännedom om ensembleformer och instrument samt träna känslan för röstens och språkets emotionella och musikaliska möjligheter.

Kursen skall också ge inblick i musikens möjligheter som en integrerad del av annan skapande verksamhet och den skall ge viss kännedom om förutsättningar för genomförandet av olika musikprojekt, såsom upphovsrätt och samhällets stöd till musiken.

Kursen skall stimulera till fortsatt musikutövande och lyssnande.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha sjungit sånger från skilda genrer,

ha aktivt deltagit i ljudlaborationer och känna till olika ljudapparaters funktioner och användningsområden,

ha viss kunskap om elementär notation och terminologi utifrån aktivt musiklyssnande,

ha viss kunskap om röstens funktion och vård,

vara orienterad om musikens användande i andra sammanhang som t.ex. film, teater,

vara orienterad om upphovsrättsliga frågor i musiksammanhang, känna till möjligheter till fortsatt intresseinriktat musikutövande.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven har viss grundläggande kunskap om musikteoretiska begrepp. Eleven har inblick i musikens olika uttrycksformer, stilar, instrument och olika ensembleformer.

Eleven medverkar i olika former av musikskapande och kan med stöd samtala om ett konstnärligt resultat.

Eleven genomför vid framföranden sina uppgifter koncentrerat och medvetet.

-----  
**Ämne: Expo**  
**Kurs: Expo**

Förkunskapskrav: Bild och form A

## **Mål**

Kursen skall ge möjlighet att studera och praktiskt arbeta med olika exponeringar. Kursen skall ge kunskaper om och erfarenheter av den teknik som används och utveckla förmågan att arbeta med den tredimensionella formen på ett kreativt sätt. Kursen skall ge praktiska kunskaper i produktion av utställningar.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss förståelse av hur samverkan mellan bild, ljud, ljus, text och föremål kan byggas upp för att förstärka budskap och upplevelser,

ha viss kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning vid exponering,

kunna med stöd utföra enkla förslagsskisser i plan och ha erfarenhet av arbete med tredimensionella modeller,

förstå något av utställningens och exponeringens uttrycksmöjligheter samt ha erfarenhet av att arbeta med tredimensionella uttryckssätt,

ha viss kunskap om färgens betydelse i olika exponeringssammanhang,

ha viss kunskap i ljud- och belysningsteknik,

ha viss kunskap om screentryckets olika tekniker,

ha viss grundläggande kunskap om exponeringens olika användningsområden,

ha kunskap om de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med exponeringar samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har viss förståelse för hur exponeringar byggs upp för att förstärka budskap och upplevelse. Eleven utarbetar skisser och modeller men behöver stöd för att nå resultat.

Eleven kan med stöd beskriva hur bild, ljud, ljus, text och föremål kan samverka i en exponering och kan med stöd redogöra för den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning.

Eleven känner till grundläggande fakta inom området och kan förstå fackuttryck.

-----  
**Ämne: Formgivning i keramik och glas**

**Kurs: Formgivning i keramik**

Förkunskapskrav: Bild och form A

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i arbete med keramik. Den skall ge färdigheter i att genomföra hela processen i formgivning från idé till skiss och färdig produkt. Kursen skall ge praktiska erfarenheter i att sätta in föremål i sitt rumsliga sammanhang.

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om traditioner inom området. Den skall ge kännedom om miljö- och säkerhetsmässiga frågor inom området.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

med stöd kunna arbeta med keramisk skulptur och drejning av lera,  
med stöd kunna omsätta en formgivningsidé till färdig produkt i keramik,

ha tränat och utvecklat sin känsla för färg, form och funktion,

ha viss erfarenhet av att presentera sina produkter och av att ställa ut keramik,

ha viss kunskap om keramiktraditioner,

ha kunskap om de säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med keramik samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven arbetar med tredimensionell form i keramik, men behöver stöd för att nå goda resultat. Eleven kan med stöd bedöma och värdera keramik utifrån givna kriterier. Eleven har viss kunskap om för området grundläggande fakta.

-----

**Ämne: Formgivning i metall**

**Kurs: Formgivning i metall**

Förkunskapskrav: Bild och form A

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i metallslöjdens bearbetningsmetoder och tekniker samt öka förmågan att så självständigt och kreativt som möjligt planera och genomföra ett arbete. Den skall träna hela processen i formgivningen från idé till färdig produkt.

Kursen skall ge grundläggande kunskap om olika materials egenskaper och användningsområden. Den skall ge viss kännedom om konsument- och miljöfrågor och om arbetsmiljöproblematik.

Kursen skall ge grundläggande kunskap om slöjdtraditionen.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

med handledning kunna bearbeta och forma metall efter egna och andras idéer,

med stöd kunna använda skiss och arbetsritning vid konstruktion och formgivning av produkter i metall eller kompletterande material,

ha utvecklat sin känsla för form, dekor, färg och funktion,

kunna rätt hantera, vårda och underhålla aktuella verktyg och maskiner,

med stöd kunna välja och tillämpa olika sammanfognings- och ytbehandlingsmetoder.

känna till olika metaller, deras förekomst, egenskaper och möjligheter,

känna till områdets arbetsmiljöproblematik.

ha grundläggande kunskap om slöjdtraditionen.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven arbetar med tredimensionell form i metall, men behöver stöd för att nå goda resultat. Eleven kan med handledning bedöma och värdera formgivna produkter i metall utifrån givna kriterier.

Eleven har viss kunskap om för området grundläggande fakta i kända sammanhang och kan med stöd och handledning tolka arbetsbeskrivningar. Eleven kan med stöd och handledning hantera och underhålla aktuella material, verktyg och maskiner.

-----

**Ämne: Formgivning i textil**

**Kurs: Formgivning i textiltryck, färgning och sömnad**

Förkunskapskrav: Bild och form A

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande färdigheter i att arbeta konstnärligt med textiltryck, färgning och sömnad i olika textila material och tekniker. Den skall utveckla förmåga och känsla för form och färg samt träna formgivningsprocessen från idé till färdiga alster.

Kursen skall också ge viss kunskap om hur man presenterar idéer och färdiga alster. Den skall ge kännedom om textila traditioner och klädhistoria.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om grunderna inom textiltryck, färgning och sömnad samt kunna med handledning experimentera med material, färg, form och teknik för att få fram önskat uttryck,

utifrån egna skisser med handledning forma mönster till olika textila bilder, plagg eller föremål,

ha viss kännedom om material, verktyg och utrustning för textiltryck, färgning och sömnad,

ha viss kännedom om datortillämpningar som är aktuella inom området.

med handledning kunna välja mönster, material, färg och teknik för ett visst ändamål med hänsyn tagen till kvalitetsmässiga och ekonomiska aspekter.

med handledning kunna presentera sina alster på ett informativt och säljande sätt,

ha viss kunskap om textila traditioner.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven arbetar med textiltryck, färgning och sömnad, men behöver stöd för att nå goda resultat. Eleven kan med handledning bedöma och värdera formgivning av textila produkter utifrån givna kriterier. Eleven har viss kunskap om för området grundläggande fakta samt kan med stöd och handledning tillämpa sina kunskaper i arbete med textiltryck, färgning och sömnad.

-----  
**Ämne: Formgivning i textil**

**Kurs: Formgivning i textil väv**

Förkunskapskrav: Bild och form A

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i vävning. Den skall ge möjligheter att arbeta med konstnärlig vävning och ge inblick i för området nya tekniker.

Kursen skall utveckla skapande förmåga och känsla för form och färg samt hela formgivningsprocessen från idé till färdiga produkter i form av vävda bilder, tyger och föremål. Den skall ge viss kunskap om hur man presenterar idéer och färdiga produkter.

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om vävtradition.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om grunderna inom vävning och ha erfarenhet av att experimentera med material, form, färg och teknik för att få fram önskat uttryck,

utifrån egna skisser med handledning forma mönster till olika textila bilder eller produkter,

ha viss kunskap om datortillämpningar som är aktuella inom området,

med stöd kunna välja den lämpligaste vävtekniken för en viss produkt med hänsyn tagen till kvalitetsmässiga och ekonomiska aspekter,

med handledning kunna visa sina alster på ett informativt och säljande sätt,

ha viss kunskap om vävtraditioner.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven arbetar med textil formgivning och vävning, men behöver stöd för att nå goda resultat. Eleven kan med handledning bedöma och värdera formgivna produkter i textil väv utifrån givna kriterier.

Eleven har viss kunskap om för området grundläggande fakta i kända sammanhang och kan med stöd välja lämplig vävteknik för en viss produkt samt med stöd och handledning tillämpa sina kunskaper i arbete med väv.

-----  
**Ämne: Formgivning i trä**

**Kurs: Formgivning i trä**

Förkunskapskrav: Bild och form A

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i träslöjdens bearbetningsmetoder och tekniker samt öka förmågan att självständigt och kreativt planera och genomföra ett arbete. Den skall träna hela processen i formgivning från idé till färdig produkt.

Kursen skall ge grundläggande kunskap om olika materials egenskaper och användningsområden. Den skall ge kännedom om konsument- och miljöfrågor och om arbetsmiljöproblematik.

Kursen skall ge grundläggande kunskap om slöjdtraditionen.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

med handledning kunna bearbeta och forma trä efter egna och andras idéer,

med stöd kunna använda skiss och arbetsritning vid konstruktion och formgivning av produkter i trä och kompletterande material,

ha utvecklat sin känsla för form, färg och funktion,

med stöd kunna rätt hantera, vårda och underhålla aktuella verktyg och maskiner,

med stöd kunna välja och tillämpa olika sammanfognings- och ytbehandlingsmetoder,

känna till olika träslag, deras förekomst, egenskaper och möjligheter, känna till områdets arbetsmiljöproblematik,

ha viss kunskap om slöjdtraditioner.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven arbetar med tredimensionell form, i trä, men behöver stöd för att nå goda resultat. Eleven kan med handledning bedöma och värdera formgivna produkter utifrån givna kriterier.

Eleven har viss kunskap om för området grundläggande fakta i kända sammanhang och kan med stöd och handledning tolka arbetsbeskrivningar. Eleven kan med stöd och handledning hantera och underhålla aktuella material, verktyg och maskiner.

-----

**Ämne: Grafik**

**Kurs: Grafik**

Förkunskapskrav: Bild och form A

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande teoretiska kunskaper om och praktisk träning i att uttrycka sig i originalgrafik. Den skall ge tillfälle att pröva olika tekniker såsom högt ryck, djuptryck och plantryck. Den skall ta tillvara elevens unika uttryckssätt.

Kursen skall ge färdigheter i att samtala om bilder i olika grafiska tekniker.

Kursen skall orientera om grafikens utveckling och användning historiskt och i nutid. Den skall ge kännedom om miljö- och säkerhetsmässiga frågor inom området.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

med stöd framställa originalgrafik med hjälp av olika tekniker,

ha erfarenhet av samtal om originalgrafik,

ha viss kunskap om utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning,

vara orienterad om skillnader mellan originalgrafik respektive reproduktion,

ha ökad tilltro till sitt personliga uttryck,

kunna ta hänsyn till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom originalgrafik samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven har utvecklat sina färdigheter i bildgestaltning och har vissa grundläggande kunskaper i grafiska tekniker.

Eleven kan tillämpa sina kunskaper i några olika tekniker men behöver stöd för att nå resultat.

Eleven kan med handledning bedöma och värdera originalgrafik utifrån givna kriterier. Eleven har viss kunskap om fackuttryck inom området.

-----

**Ämne: Instrument/sång**

**Kurs: Instrument/sång A**

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande

## **Mål**

Kursen skall öka förmågan att uppleva musik samt ge glädje och lust till eget skapande. Den skall utveckla tilltron till den egna förmågan och främja personlig utveckling inom det musikaliska området. Den skall öva intellekt, inlevelse och uttrycksförmåga samt stimulera intresse och kreativitet.

Kursen skall träna såväl enkelt not- som gehörsspel. Den skall ge viss grundläggande teknisk träning på ett instrument eller i sång samt träna instuderings teknik och memoreringsförmåga. Kursen skall ge viss kännedom om instrumentets konstruktion och egenskaper respektive röstens fysiologi samt introducera musikaliska begrepp och termer. Den skall ge inblick i grundläggande principer för tolkning och ge tillfälle till gestaltningsövningar.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat lusten till musikutövande,

ha utvecklat tilltron till den egna förmågan inom området,

kunna avläsa en enkel notbild,

ha viss instuderingsteknik,

vara orienterad på instrument respektive vara röstfysiologiskt orienterad,

ha viss förståelse av instrumentets respektive sångens fackspråk,

ha viss kännedom om enkla grundprinciper för gehörsspel och improvisation.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven är intresserad och förberedd och genomför enkla uppgifter inom not- och gehörsspel respektive sång. Eleven har kunskap om grundläggande fakta inom området, men behöver stöd i sitt musikutövande.

-----  
**Ämne: Instrument/sång**

**Kurs: Instrument/sång B**

Förkunskapskrav: Instrument/sång A

#### ***Mål***

Kursen skall ytterligare öka förmågan att uppleva musik samt ge glädje och lust till eget skapande. Kursen skall ytterligare utveckla tilltron till den egna förmågan och främja personlig utveckling. Den skall öva intellekt, inlevelse och uttrycksförmåga samt stimulera intresse och kreativitet.

Kursen skall utveckla såväl enkelt not- som gehörsspel. Kursen skall utveckla den klangliga känslan och elevens förmåga att lyssna på sitt eget spel respektive sin egen sång.

Kursen skall ge förutsättningar för musikaliska resonemang och ge viss kunskap om några stilar och utförandep Praxis. Den skall ge tillfälle till framförande och kommunikationsövningar. Kursen skall uppmuntra till fortsatt eget skapande.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat lusten till musikutövande,

ha ytterligare ökat tilltron till den egna musikaliska förmågan,

kunna avläsa en notbild,

kunna instudera en gehörs- eller improvisationsuppgift på enkel nivå,

ha erfarenhet av musikaliska resonemang,

ha spelat respektive sjungit stycken i olika stilar och genrer,

ha erfarenhet av att spela respektive sjunga för åhörare.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven är intresserad och förberedd och genomför koncentrerat och medvetet enkla uppgifter inom not- och gehörsspel respektive sång. Eleven har viss teknisk färdighet, men behöver stöd i sitt musikutövande. Eleven har en viss repertoar från några olika stilar. Eleven visar vid framföranden prov på koncentration och medvetenhet.

-----

**Ämne: Kulturhistoria**

**Kurs: Kulturhistoria**

### **Mål**

Kursen skall ge kännedom om och förståelse för dans, konst och formgivning, musik och teater från olika tider och miljöer. Den skall utveckla intresse för konstens uttryck och stimulera till eget kunskapssökande. Kursen skall visa på den funktion och betydelse som musik, dans, bildkonst, arkitektur, klädmode, konsthantverk, film, teater, litteratur osv. har i dagens samhälle och i ett historiskt perspektiv. Den skall också ge kunskap om konstutövarnas villkor och betydelse. Kursen skall förmedla vanligt förekommande begrepp inom dans, konst- och formgivning, musik och teater och ge övning i att samtala kring olika kulturyttringar och med egna ord formulera sina konstupplevelser i grupp. Den skall även utveckla respekt och förståelse för andra människors värderingar.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha någon kännedom om olika tidsskeden i konsten och om den konstnärliga verksamhetens roll i samhället och i ett historiskt perspektiv,

känna till att det finns ett samband mellan kultur och samhälle,

känna till vanliga termer inom olika konstområden och med stöd och handledning kunna samtala kring konstnärliga uttryck och formulera sina konstupplevelser i grupp,

ha utvecklat respekt för andra människors värderingar,

ha utvecklat förmågan att uppleva konst och ha erfarenhet som publik av skiftande former av musik, dans, bild, teater och andra media.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har någon kännedom om konstarnas och konstutövarnas villkor. I studiet av skilda konstnärliga uttryck har eleven tillägnat sig en viss förmåga att förstå enkla samband med kultur och samhälle, bl.a. ur ett begränsat historiskt perspektiv och i praktiskt arbete. Eleven är aktiv i enkla och vanliga diskussioner kring konstnärliga uttryck och förstår vanligt förekommande termer inom konstområdet. Eleven motiverar med stöd sin egen uppfattning i vissa för eleven intressanta estetiska frågor. Eleven visar någon förståelse för att människor har skiftande estetiska värderingar och ger uttryck för tolerans för olika åsikter om konstnärliga uttryck. Eleven visar intresse för och har behållning av vissa kulturevenemang inom något konstområde och kan med stöd och handledning ta aktiv del av det tillgängliga kulturutbudet.

-----

**Ämne: Körsång**

**Kurs: Körsång**

## ***Mål***

Kursen skall stimulera sångglädje och ge viss kännedom om körmusik från skilda genrer. Den skall träna lyssnarförmågan i samklang, intonation och gestaltning samt ge träning i att anpassa stämman i en musikalisk helhet.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat sin vokala uttrycksförmåga,

kunna följa och omsätta körledarens intentioner,

kunna sjunga unisont och ha tränat flerstämmig sång från olika repertoarområden med och utan instrument.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven kan med handledning i repetitionsarbetet instudera sina uppgifter och omsätta körledarens instruktioner. Eleven visar vid framföranden prov på koncentration och medvetenhet.

-----  
**Ämne: Musikproduktion och ljudteknik**

**Kurs: Musikproduktion och ljudteknik**

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande

## ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande teoretiska och praktiska kunskaper om inspelning av musik, avseende såväl produktion som reproduktion. Den skall både stimulera till eget skapande och öva lyhörddhet i lagarbete. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha vissa kunskaper om användningsområden och egenskaper hos inspelningsapparatur och kunna med handledning handskas med relevant apparatur,

med stöd kunna bearbeta inspelade signaler,

ha viss kunskap om flerkanalsinspelning och mixningsteknik,

med handledning kunna använda sequenserprogram för dator och synt,

ha viss kunskap i akustik och ljudlära som är relevanta i samband med musikproduktion,

med stöd och handledning kunna göra en egen inspelning av levande musik eller en egen produktion med hjälp av dator och synt,

förstå betydelsen av att ta sin del av ansvaret vid arbete i grupp,

ha viss kunskap om miljö- och säkerhetsaspekter som är relevanta inom kursen.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven har vissa kunskaper om den tekniska utrustningens funktioner och användningsområden. Eleven har viss kännedom om övriga för området grundläggande fakta. Eleven genomför inspelnings- och produktionsuppgifter, men behöver stöd och handledning för att nå resultat.

Eleven har vana att diskutera resultat och tar visst ansvar för gruppens arbete. Eleven har vissa kunskaper om säkerhetsbestämmelser och upphovsrätt.

-----

**Ämne: Måleri och skulptur**

**Kurs: Måleri och skulptur**

Förkunskapskrav: Bild och form B

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande teoretiska kunskaper om och praktisk träning i att uttrycka sig i det bildkonstnärliga språket och ge träning i att samtala om olika bilder och visuell gestaltning.

Kursen skall ge möjligheter att pröva olika konstnärsmaterial för att gestalta iakttagelser, erfarenheter, idéer och känslor i två- och tredimensionella bilder. Kursen skall också ge möjlighet att välja material och teknik för att förmedla ett budskap eller en känsla.

Kursen skall förstärka elevens personliga uttryckssätt i måleri och skulptur. Den skall ge viss kunskap i hur man presenterar idéer och färdiga produkter. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha utvecklat sin förmåga i att arbeta med två- och tredimensionella bilder i olika material och tekniker,

ha utökad erfarenhet av samtal om olika två- och tredimensionella bilder och kan med stöd framställa bilder för skilda ändamål och användningsområden,

med stöd känna till hur samverkan mellan form, färg och funktion kan byggas upp för att förstärka ett budskap eller en känsla,

ha erfarenhet av modellering efter levande modell och croquisteckning,

ha utvecklat självkänsla och medvetenhet om sitt personliga uttryckssätt i måleri och skulptur,

ha viss erfarenhet av att gestalta idéer och åsikter i två- och tredimensionella bilder som presenteras i form av utställning,

ha kunskaper om de säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom kursens ram samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven har utvecklat sina färdigheter i måleri och skulptur. Eleven genomför förelagda arbetsuppgifter, men behöver stöd för att nå goda resultat.

Eleven kan med handledning bedöma och värdera måleri och skulptur. Eleven har viss kunskap om sambandet mellan innehåll, uttryck och upplevelse och kan med stöd och handledning tillämpa kunskaperna i bildkonstnärlig gestaltning.

-----

**Ämne: Rytmik med dans**

**Kurs: Rytmik med dans**

### ***Mål***

Kursen skall öka rörelse- och dansförmågan och därmed förmågan att förverkliga musikaliska intentioner. Den skall förstärka musikupplevelser och formmedvetande.

Kursen skall ge möjligheter att pröva både fria och bundna rörelse- och dansformer samt ge träning i att genom rörelse gestalta musikdramatiska skeenden.

Kursen skall stimulera till eget skapande. Den skall ge träning i att samtala kring rörelse -- dans -- musik.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha uppövat känsla för puls, period, fras och med stöd och handledning kunna omsätta de musikaliska grundelementen i rörelse,

ha ökat sin lyssnarförmåga, musikaliska medvetenhet och sin kroppsliga uttrycksförmåga.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven är öppen och mottaglig för att utveckla sin kroppsliga uttrycksförmåga och musikaliska medvetenhet. Eleven genomför dans- och rörelseövningar med visst engagemang. Eleven har viss kännedom om olika uttrycksformer i rörelse, dans och musik och kan med stöd delvis förstå hur dessa samverkar i en helhet. Eleven har förmåga till samarbete i en dans- eller rörelseuppgift.

-----  
**Ämne: Scenisk gestaltning**

**Kurs: Scenisk gestaltning**

Förkunskapskrav: Kroppen som uttrycksmedel

#### ***Mål***

Kursen skall ge en introduktion till teatern som arbetsplats. Den skall ge vissa grundläggande kunskaper om problematik och teori i gestaltungsarbetet samt möjligheter att pröva och träna gestaltungsuppgifter.

Kursen skall belysa skådespelarens uppgifter och möjligheter i den konstnärliga processen. Den skall ge kunskap om miljö och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha inblick i teatern som arbetsplats,

ha utvecklat vissa färdigheter i gestaltungsarbetet och ha inblick i gestaltningens möjligheter,

ha ökad medvetenhet och kunskap om kropp och röst som medel för kommunikation,

med stöd kunna tillämpa koncentrations-, avspännings-, röst- och andningsteknik,

ha vana att samtala om texter och tolkning av dessa,

ha vissa kunskaper om säkerhetsbestämmelser som gäller på teatern.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven genomför övningar och gestaltungsuppgifter på grundläggande nivå och kan med handledning tillämpa tekniker som utvecklar kropp och röst. Eleven visar prov på olika typer av improvisationer.

Eleven förstår lagarbetets betydelse och tar visst ansvar för gruppens arbete.

Eleven visar vid framföranden prov på koncentration och medvetenhet.

-----  
**Ämne: Scenografi**

**Kurs: Scenografi**

Förkunskapskrav: Bild och form A

## **Mål**

Kursen skall ge viss kunskap om och träning i scenografisk gestaltning samt viss förståelse för den skapande processen från idé till färdig föreställning. Den skall ge tillfälle att samverka i tvärkonstnärliga produktioner och förena visuella uttryck, ord, musik, ljud, konst eller dans till en planlagd föreställning.

Kursen skall träna eleverna att kommunicera med och möta publik och att samtala om gjorda insatser och publika reaktioner. Den skall ge kunskap om upphovsrättsliga, miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss erfarenhet av scenografisk gestaltning,

ha inblick i den skapande processen i samband med tvärkonstnärliga framföranden,

ha viss erfarenhet av visuella uttryck i anslutning till andra konstarter samt ha erfarenhet av lagarbete,

ha en viss vana att samtala om scenografins möjligheter och om olika uttryck i tvärkonstnärliga produktioner,

vara orienterad om upphovsrättsliga regler i samband med offentliga föreställningar,

ha vissa kunskaper om säkerhetsbestämmelser som är av betydelse i samband med offentliga föreställningar samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har vissa kunskaper om scenografi i en teaterproduktion. Eleven genomför vissa arbetsuppgifter i samband med föreställningar, men behöver stöd och handledning för att nå resultat. Eleven kan med handledning göra viss bedömning och värdering av scenografi och visuell gestaltning i produktioner utifrån givna kriterier.

-----  
**Ämne: Teaterproduktion**

**Kurs: Teaterproduktion**

Förkunskapskrav: Bild och form A, Kroppen som uttrycksmedel

## **Mål**

Kursen skall ge orientering i teaterproduktionens olika delar; teaterteknik, scenografi, kostym, mask, smink och produktion. Den skall ge inblick i teaterproduktionens plats i den skapande processen från idé till färdig föreställning. Vidare skall kursen belysa det praktiska arbetet på en teater samt ge en orientering om hur aktuell kulturpolitik påverkar teaterns arbetsmöjligheter.

Kursen skall ge kunskap om upphovsrättsliga, miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss förståelse för scenografins, maskens och kostymens möjligheter och funktion i en föreställning,

ha elementära kunskaper om ljudets, ljusets och scenteknikens roll i en teater- eller dansföreställning,

ha någon kännedom om teaterekonomi, marknadsföring, publikt arbete, distributions- och turnéplanering,

ha inblick i någon tillverkningsprocess och praktisk övning i arbete i verkstad eller ateljé,

ha viss förståelse av behovet av planering, samverkan och överblick samt vara orienterad om kulturpolitikens inverkan på verksamheten,

ha vissa kunskaper om säkerhetsbestämmelser som är av betydelse i samband med teaterproduktion samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har kännedom om hur en teaterproduktion växer fram. Eleven känner till de olika områdena i en teaterproduktion och har vana att samtala om dess funktion och samverkan.

Eleven kan med stöd och handledning utföra praktiskt enkla moment inom varje område och kan genomföra vissa arbetsuppgifter på grundläggande nivå samt tar visst ansvar för gruppens arbete.

### **Bilaga V:2**

## **Hantverksprogrammet**

### **Yrkesämnen inom programmet**

#### **Valbara kurser**

| <i>Ämne</i>              | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>                  |
|--------------------------|----------------|------------------------------|
| Arbetsmiljökunskap       | ARB150         | Arbetsmiljö -- yrkesliv      |
| Datakunskap              | DA150          | Datakunskap -- grundkurs     |
| Elkunskap                | ELKU150        | Elsäkerhet                   |
| Företagsekonomi          | FE150          | Ekonomi -- grundkurs         |
| Hantverkskunskap         | HVK150         | Hantverksorientering         |
|                          | HVK151         | Materialkunskap              |
|                          | HVK152         | Reparation och lagerhållning |
|                          | HVK153         | Service -- hantverksyrken    |
| Hantverksteknik          | HNT150         | Hantverksteknik -- grundkurs |
|                          | HNT151         | Hantverksteknik A            |
| Kultur- och stilhistoria | KSHI150        | Kultur- och stilhistoria     |

-----

**Ämne: Hantverkskunskap**  
**Kurs: Hantverksorientering**

### **Mål**

Kursen skall ge en orientering om yrken inom hantverksområdet samt deras särart och möjligheter. Kursen skall även ge tillfälle att pröva olika hantverkstekniker och ge grundläggande kunskaper om råvaror, deras förädling samt prefabricerade material.

Kursen skall dessutom ge kunskaper om handverktyg och maskiner samt deras eventuella påverkan på inre och yttre miljö.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha prövat olika hantverkstekniker och därvid kunna använda och vårda vanligt förekommande verktyg och maskiner,

kunna särskilja några natur- och konst material samt ge exempel på deras användningsområden och bearbetningssätt,

ha insikt om vikten av ergonomiskt riktiga arbetsställningar och att i arbetet ta hänsyn till miljön samt använda personlig skyddsutrustning.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven utför med handledning och på en grundläggande nivå arbetsuppgifter inom några hantverksområden och uppnår varierande kvalitet på utfört arbete. Eleven kan med visst stöd av handledare arbeta med vanligt förekommande maskinell utrustning samt delta i underhållsarbete. Eleven kan ge exempel på olika material och deras användningsområde. Eleven inser betydelsen av att kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt och från miljö-, skydds- och säkerhetssynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Hantverkskunskap**

**Kurs: Materialkunskap**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om de vanligaste förekommande materialen inom valt hantverksområde. Kursen skall även ge kunskap om olika processer och metoder för utveckling, framställning och förädling av olika material. Kursen skall ge övning i att välja material i förhållande till användningsområde och slutprodukt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till egenskaper hos vanligt förekommande material inom hantverksyrket,

kunna bearbeta och förädla olika material och känna till skillnader i användningsområden för olika material,

förstå att val av olika material och metoder får ekonomiska effekter.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven känner till egenskaper hos vanligt förekommande material inom hantverksområdet. Eleven kan ge exempel på hur några olika material kan bearbetas och förädlas.

-----

**Ämne: Hantverkskunskap**

**Kurs: Reparation och lagerhållning**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om olika reparationsmetoder, underhåll och service av verktyg och maskiner. Kursen skall dessutom ge kunskaper om principer och förutsättningar för olika former av lagerhållning och deras kostnader.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna bedöma skador och fel på maskiner och verktyg samt föreslå åtgärder,

känna till kraven vid lagerhållning av olika produkter,

ha kännedom om principerna för datoriserad lagerhållning.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven är orienterad om vikten av förebyggande underhåll, service och lagerhållning. Eleven kan med handledning bedöma skador och föreslå reparationsåtgärder. Eleven kan ge exempel på viktiga krav vid lagerhållning.

-----

**Ämne: Hantverkskunskap**

**Kurs: Service -- hantverksyrken**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och insikt i vikten av service inom hantverksyrken. Kursen skall med utgångspunkt från verklighetsanknutna situationer ge kunskaper om kundrelationer och försäljning. Kursen skall ge insikt om betydelsen av personligt uppträdande och god service. Kursen skall också ge kännedom om olika regler för företagande.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha utvecklat sin förmåga till kreativitet och gott personligt uppträdande i olika servicesituationer,

tillämpa arbets- och yrkesetik i det praktiska arbetet,

ha kunskap om säljmiljöns betydelse,

ha kännedom om lagar, bestämmelser och etiska regler inom området,

förstå betydelsen av att arbeta på ett från miljö- och hälsosynpunkt säkert sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har viss insikt i betydelsen av ett gott personligt uppträdande i olika servicesituationer. Eleven är orienterad om säljmiljöns betydelse och om lagar och bestämmelser inom aktuellt område. Eleven inser betydelsen av att arbeta på ett från miljö- och hälsosynpunkt säkert sätt.

-----

**Ämne: Hantverksteknik**

**Kurs: Hantverksteknik -- grundkurs**

Förkunskapskrav: Hantverksorientering

### **Mål**

Kursen skall ge allmänna kunskaper i hantverksteknik inom några olika hantverksinriktningar. Den skall även ge grunderna för ett hantverksmässigt kvalitetstänkande och insikt i betydelsen av att bevara en god hantverkstradition.

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i val av material och utrustning. Kursen skall också ge de grundläggande kunskaper som krävs för att undvika skador på miljö samt kunskaper om ergonomi och säkerhet.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna utföra några olika hantverkstekniker,

kunna använda och vårda aktuella verktyg,

kunna ge förslag till lämpligt material i vald produkt,

förstå betydelsen av god kvalitet på utfört arbete,

vara orienterad om datortillämpningar inom hantverksområdet,

göra enkla ekonomiska beräkningar inom olika hantverk,

ha insikt om vikten av ergonomiskt riktiga arbetsställningar och arbeta med miljöhänsyn samt använda personlig skyddsutrustning.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven utför med handledning arbetsuppgifter inom några olika hantverk och uppnår varierande kvalitet på det utförda arbetet. Eleven kan med handledning planera arbetet, arbeta med maskinell utrustning och utföra vanligt förekommande underhållsarbete. Eleven använder på en godtagbar nivå personlig skyddsutrustning och arbetar ergonomiskt rätt.

Eleven har viss förmåga att bedöma den hantverksmässiga nivån på utförda arbetsuppgifter. Eleven kan med stöd av handledare hämta, tyda och välja relevanta basfakta ur t.ex. handböcker och faktaböcker.

-----  
**Ämne: Hantverksteknik**

**Kurs: Hantverksteknik A**

Förkunskapskrav: Hantverksteknik -- grundkurs

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i vald hantverksteknik samt kunskaper om färg och form. Kursen skall dessutom ge kunskaper om val av material och utrustning samt i planering och beredning av arbetet. Kursen skall även ge inblick i ekonomiska aspekter och förutsättningar för hantverksarbete. Kursen skall ge kunskaper om ergonomi, miljö och säkerhet.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna utföra enkla hantverksarbeten och tillämpa kunskaper i hantverksteknik samt färg- och formgivning,

kunna använda och vårda aktuella verktyg och maskiner,

känna till olika materials användningsområde för vald hantverksteknik,

kunna utföra enkla arbeten efter aktuella instruktioner, ritningar och mönster,

ha kännedom om godtagbar kvalitet på utfört arbete,

kunna beräkna material samt hantera material så ekonomiskt som möjligt,

ha kännedom om datorn som hjälpmedel i arbetet,

kunna arbeta på ett ergonomiskt och miljömässigt riktigt sätt samt använda personlig skyddsutrustning.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven utför arbetsuppgifter inom sitt hantverk, tillämpar med handledning kunskaper om färg- och formgivning, men uppnår varierande kvalitet på det utförda arbetet. Eleven är medveten om betydelsen av god kvalitet på de utförda arbetsuppgifterna. Eleven kan med visst stöd planera arbetet med godtagbar säkerhet och arbeta med manuell och maskinell utrustning samt är medveten om de säkerhetsrisker som kan finnas i sammanhanget.

Eleven använder på ett tillfredsställande sätt personlig skyddsutrustning och kan arbeta ergonomiskt rätt och miljömedvetet. Med viss handledning kan eleven hämta och ge exempel på basfakta som behövs för att lösa arbetsuppgifterna.

-----

**Ämne: Kultur- och stilhistoria**

**Kurs: Kultur- och stilhistoria**

### **Mål**

Kursen skall ge inblick i olika tidsepoker samt stimulera till ett intresse för det egna yrkets utveckling genom tiderna. Kursen skall även belysa samband mellan olika yrkesområden samt visa hur olika tillverkningstekniker förändras genom tiderna.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha kännedom om olika stilar och tidsepoker inom hantverk och andra kulturyttringar,

ha kännedom om utvecklingen av olika hantverkstekniker och förekomsten av tidstypiska verktyg.

### **Betygskriterier**

#### **Godkänd**

Eleven är orienterad om viktiga stildrag under några olika tidsepoker. Eleven ger exempel på några tidstypiska tekniker och verktyg från olika epoker.

Eleven har viss förståelse för kulturvärden, speciellt inom sitt hantverk.

#### **Bilaga V:3**

## **Enstaka kurser**

### **Yrkesämnen inom**

#### **Barn- och fritidsområdet**

| Ämne                        | Kurskod | Kurs                                      |
|-----------------------------|---------|-------------------------------------------|
| Barn- och fritidskunskap    | BAF150  | Barn och fritid som verksamhetsområde     |
|                             | BAF151  | Utveckling, livsvillkor och socialisation |
| Barn- och fritidspedagogik  | BAP150  | Kommunikationsprocesser                   |
| Barn- och fritidsverksamhet | BAV152  | Fritid A                                  |
|                             | BAV153  | Fritid B                                  |
|                             | BAV150  | Natur och friluftsliv                     |
|                             |         | Skapande dramatik                         |

#### **Livsmedelsområdet**

| Ämne              | Kurskod | Kurs                    |
|-------------------|---------|-------------------------|
| Bagerikunskap     | BAK150  | Bageri -- grundkurs     |
| Charkuterikunskap | CHK150  | Charkuteri -- grundkurs |
| Konditorikunskap  | KOND150 | Choklad -- konfektyr    |
|                   | KOND151 | Konditori -- grundkurs  |

| <i>Ämne</i>                 | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>                       |
|-----------------------------|----------------|-----------------------------------|
| Livsmedelskunskap           | LMK152         | Livsmedel -- bageri och konditori |
| Livsmedelsteknik            | LIV150         | Livsmedelsteknik                  |
| Material- och maskinkunskap | MMK152         | Livsmedelsutrustning A            |
|                             | MMK153         | Livsmedelsutrustning B            |
| Styckningskunskap           | STYK150        | Styckning -- grundkurs            |

### **Omvårdnadsområdet**

| <i>Ämne</i>           | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>                                  |
|-----------------------|----------------|----------------------------------------------|
| Hälsokunskap          | HÄ152          | Boende A                                     |
|                       | HÄ153          | BoendeB                                      |
|                       | HÄ150          | Hälsa                                        |
|                       | HÄ151          | Hälso- och omsorgskunskap                    |
| Människokunskap       | MÄNK150        | Människan -- socialt och kulturellt          |
| Omvårdnadskunskap     | OKU150         | Omvårdnad                                    |
| Social omsorgskunskap | SOO150         | Social omsorg                                |
|                       | SOO151         | Teknik inom omsorg, omvårdnad eller tandvård |
| Tandvårdskunskap      | TDVKU150       | Tandvård                                     |

### **Tvätt och rengöring**

| <i>Ämne</i>      | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>               |
|------------------|----------------|---------------------------|
| Fastighetsteknik | FASTE151       | Städning och rengöring    |
| Hygien           | HGN151         | Disk och rengöring        |
|                  | HGN152         | Tvätt med efterbehandling |

### **Barn- och fritidsområdet**

**Ämne:** Barn- och fritidskunskap

**Kurs:** Barn och fritid som verksamhetsområde

#### **Mål**

Kursen skall ge erfarenheter av och vissa kunskaper om olika verksamhetsområden inom barn- och fritidsverksamheten. Kursen skall även ge viss kunskap om det pedagogiska värdet av olika verksamheter och aktiviteter.

#### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha erfarenhet av och viss kunskap om barn och fritid som verksamhetsområde,

ha utvecklat viss kreativitet och fantasi utifrån erfarenheter av och kunskaper om olika aktiviteter och verksamheter,

ha viss insikt om hur miljöer och utrustning påverkar verksamheten,

kunna ge exempel på hur planering, genomförande och utvärdering av en aktivitet kan ske.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har erfarenhet av att använda sin kreativitet och fantasi i samband med olika aktiviteter och verksamheter. Eleven deltar under handledning i planering, genomförande och utvärdering av aktiviteter inom något verksamhetsområde. Eleven är orienterad om hur miljöer och utrustning påverkar verksamheten. Eleven ger exempel på olika fritidsaktiviteter samt verksamhetsformer för barn och skolbarnsomsorg.

-----

**Ämne: Barn- och fritidskunskap**

**Kurs: Utveckling, livsvillkor och socialisation**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om människans livsvillkor och om hur dessa villkor påverkar utvecklingen.

Kursen skall även ge praktiska och vissa teoretiska kunskaper om barns utveckling och dagliga vård. Kursen skall dessutom utveckla förståelse och respekt för individuella, sociala och kulturella olikheter.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha tillägnat sig vissa grundläggande kunskaper om barns utveckling och behov,

känna till vilken utrustning som behövs för daglig omvårdnad, kostens betydelse samt förebyggande av barnolycksfall,

ha vissa kunskaper om lekens betydelse samt om olika sysselsättningsmaterial för olika åldrar,

känna till barns och ungdomars rätt i familj och samhälle,

vara orienterad om hur utveckling, livsvillkor och socialisation påverkas av omgivningens bemötande och förhållningssätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har kännedom om barns behov. Eleven ger exempel på utrustning för daglig omvårdnad, kostens betydelse samt kan med stöd beskriva hur man förebygger barnolycksfall. Eleven har viss insikt i lekens betydelse, deltar med handledning i aktiviteter med barn i olika åldrar samt är orienterad om olika sysselsättningsmaterial.

Eleven kan med stöd beskriva hur utvecklingen påverkas av omgivningens bemötande och förhållningssätt. Eleven är orienterad om barn- och ungdomars rätt i familj och samhälle.

-----

**Ämne: Barn- och fritidspedagogik**

**Kurs: Kommunikationsprocesser**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om hur kommunikationsprocessen påverkas av sociala faktorer och kulturella mönster. Kursen skall utveckla elevens förmåga att uttrycka sig, visa på vad som kan ske hos dem som tar emot ett sänt budskap samt ge erfarenhet av att använda olika kommunikationsformer.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha vissa grundläggande kunskaper om och kunna ge exempel på hur kommunikation kan påverkas av etniska, sociala, kulturella och könsmässiga skillnader,

ha utvecklat sin förmåga att kommunicera,

ha viss kännedom om grundläggande pedagogiska principer för information och kommunikation,

känna till olika tekniker och hjälpmedel vid information,

ha viss förmåga att i samtal bearbeta egna känslor i samband med konfliktsituationer.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven har vissa grundläggande kunskaper om kommunikation. Eleven kan med handledning ge exempel på några faktorer av social eller kulturell art som påverkar kommunikationen. Eleven har viss orientering om grundläggande pedagogiska principer vid information. Eleven använder med handledning olika tekniker och hjälpmedel vid information i enklare situationer. Eleven kan med stöd delta i diskussion av egna känslor i samband med konfliktsituationer.

-----  
**Ämne: Barn- och fritidsverksamhet**  
**Kurs: Fritid A**

### ***Mål***

Kursen skall ge eleverna praktisk erfarenhet av att självständigt välja ur och delta i det fritidsutbud som samhället erbjuder. Den skall även ge eleverna möjlighet att pröva på ett flertal olika fritidsaktiviteter. Kursen skall ge eleverna modeller för hur man tar kontakt på ett socialt accepterat sätt. Kursen skall göra eleverna medvetna om att många fritidsaktiviteter kostar pengar.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

med visst stöd kunna finna önskad information om aktuellt fritidsutbud,

med viss handledning kunna planera och kostnadsberäkna genomförandet av vald aktivitet,

ha erfarenhet av några olika fritidsaktiviteter och självständigt ha genomfört en eller flera självvalda aktiviteter på sin fritid,

ha viss kännedom om hur man tar kontakt på ett socialt accepterat sätt.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven söker med handledning information om samt har deltagit i planering och kostnadsberäkning av självvald aktivitet. Eleven har prövat på några olika fritidsaktiviteter samt har på sin fritid självständigt deltagit i någon aktivitet och då fungerat tillsammans med andra människor på ett socialt accepterat sätt.

-----  
**Ämne: Barn- och fritidsverksamhet**  
**Kurs: Fritid B**

Förkunskapskrav: Fritid A

### ***Mål***

Kursen skall ge eleverna sådan tilltro till sin egen förmåga att de självständigt kan välja ur och delta i det fritidsutbud som samhället erbjuder. Den skall även stimulera eleverna att utifrån sina förutsättningar och önskemål finna ett intresseområde där de på egen hand kan aktivera sig.

Kursen skall ge eleverna modeller för hur man självständigt tar olika sociala kontakter. Kursen skall fördjupa elevernas kunskap om kostnader i samband med olika fritidsaktiviteter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

finna information om och med tilltro till sin förmåga delta i någon eller några aktiviteter ur samhällets fritidsutbud,

ha prövat en mängd olika aktiviteter och om möjligt etablerat ett eget intresseområde,

kunna ta kontakter och uppträda på ett socialt accepterat sätt,

kunna planera och beräkna kostnader för egna fritidsaktiviteter.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven finner och tillgodogör sig information om samhällets fritidsutbud, planerar, kostnadsberäknar samt deltar i någon aktivitet. Eleven hämtar stimulans ur ett eget intresseområde. Eleven tar kontakter och uppträder på ett socialt accepterat sätt.

-----  
**Ämne: Barn- och fritidsverksamhet**

**Kurs: Natur och friluftsliv**

#### ***Mål***

Kursen skall ge en orientering om hur olika sätt att se på natur och friluftsliv, historiskt och kulturellt, leder till olika bruk av naturens resurser. Den skall ge möjlighet till upplevelse av naturen samt ge viss kunskap om naturens värde som inspirationskälla.

Kursen skall ge vana att vistas i naturen under olika årstider samt kunskaper i överlevnadsteknik. Kursen skall även ge vissa kunskaper om vilka rättigheter och skyldigheter som finns vid vistelse i skog och mark.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna inspirera andra till intresse och aktivitet i naturen,

kunna inspirera andra till ett intresse för friluftsliv,

ha vissa kunskaper som krävs för att vistas i naturen under olika årstider,

ha kännedom om lämplig utrustning för friluftsliv under olika årstider,

med stöd av instruktion kunna tillämpa viss överlevnadsteknik,

ha viss kunskap om olika naturmiljöers särart.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Med stöd av läraren planerar och genomför eleven vanligt förekommande friluftaktiviteter under olika årstider. Eleven deltar i enklare överlevnadsövning. Eleven beskriver med stöd olika naturmiljöers särart.

-----  
**Ämne: Barn- och fritidsverksamhet**

**Kurs: Skapande dramatik**

## **Mål**

Kursen skall bidra till personlighetsutveckling genom att frigöra kreativa resurser samt förmåga till att kommunicera genom dramaövningar. Kursen skall även utveckla en förmåga att samarbeta under arbetets gång och ge erfarenhet av olika former av problemlösningar.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha erfarenhet av problemlösningsprocessen i anslutning till en dramatisering,

ha erfarenhet av olika dramaövningar samt ha vissa kunskaper om idéerna bakom skapande dramatik,

ha utvecklat förmåga att kommunicera med kropp och rörelse, röst och tal,

ha viss förmåga att i samtal bearbeta upplevelser av dramaövningar.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven har deltagit i och har viss förståelse för vad som sker i samband med en dramatisering.

Eleven kan med stöd redogöra för idéerna bakom skapande dramatik. Eleven har utvecklat sin förmåga att kommunicera med kropp och rörelse, röst och tal. Eleven kan med visst stöd uttrycka sina upplevelser av dramaövningar.

## **Livsmedelsområdet**

**Ämne: Bagerikunskap**

**Kurs: Bageri -- grundkurs**

Förkunskapskrav: Livsmedelsteknik

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskap om och erfarenheter av att framställa några olika sorters mat- och kaffebröd. Den skall även ge kunskap om produktkvalitet samt enklare receptberäkningar. Kursen skall ge kunskaper hur man arbetar ergonomiskt riktigt.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna framställa några olika sorter av vanligt förekommande mat bröd och kaffebröd,

känna till hur råvarorna och de färdiga produkterna hanteras och förvaras,

kunna planera enklare arbetsmoment samt benämna, använda och vårda de verktyg och maskiner som används,

ha viss kunskap om hur god produktkvalitet uppnås och kunna utföra enklare receptberäkningar,

kunna tillämpa gällande bestämmelser om såväl personlig hygien som arbetsplatsens hygien,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt kunna arbeta säkert och på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven framställer under överinseende av lärare vanligt förekommande matbröd och kaffebröd. Eleven redovisar hur råvaror och färdiga produkter hanteras så att god produktkvalitet uppnås. Eleven utför enklare receptberäkningar. Eleven tillämpar med visst stöd av lärare bestämmelserna om personlig hygien och arbetsplatsens hygien. Eleven kontrollerar med stöd av lärare hygienstandarden enligt egenkontrollprogram. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och ergonomiskt riktiga arbetsställningar.

-----  
**Ämne: Charkuterikunskap**  
**Kurs: Charkuteri -- grundkurs**

Förkunskapskrav: Livsmedelsteknik

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och erfarenhet av tillverkning av blandade och oblandade charkuterivaror. Kursen skall även ge kunskap om produktkvalitet och enklare kalkylering.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna framställa några vanligt förekommande blandade och oblandade charkuterivaror,

kunna hantera vanligt förekommande råvaror och vara införstådd med hur man framställer produkter av hög kvalitet.

kunna använda och vårda vanligt förekommande verktyg och maskiner inom verksamhetsområdet,

kunna utföra enkla receptberäkningar och enkel kalkylering,

följa gällande bestämmelser för arbetsplatsens hygien,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett säkert och ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven framställer med handledning några vanligt förekommande blandade och oblandade charkuterivaror. Eleven planerar med stöd av lärare sitt arbete samt använder och vårdar utrustning. Eleven beskriver med stöd av lärare hur man tillverkar vanligt förekommande charkuteriprodukter av hög kvalitet och kan med handledning ta fram en enkel kalkyl. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och ergonomiskt riktiga arbetsställningar. Eleven tillämpar på godtagbar nivå olika hygienbestämmelser enligt egenkontrollprogrammet.

-----  
**Ämne: Konditorikunskap**  
**Kurs: Choklad -- konfektyr**

Förkunskapskrav: Konditori -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om och erfarenhet av framställning av choklad- och marsipanprodukter. Kursen skall även ge kunskaper om produktkvalitet, förpackningsmaterial och kalkylering.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna framställa några vanligt förekommande choklad- och marsipanprodukter.

kunna hantera, förvara och lagra såväl råvaror som färdiga produkter samt ta fram enklare produktkalkyler,

kunna använda och vårda maskiner och övrig utrustning,

känna till livsmedelslagstiftningens föreskrifter vid paketering, märkning och förvaring av choklad- och marsipanvaror,

kunna tillämpa bestämmelser om såväl personlig hygien som arbetsplatsens hygien,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta säkert och på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven organiserar enklare arbetsuppgifter och framställer med handledning vanligt förekommande choklad och marsipanprodukter. Eleven redogör för de färdiga produkternas kvalitet samt förklarar vikten av produktkalkylering.

Eleven tillämpar på grundläggande nivå livsmedelslagstiftningens anvisningar vid paketering, märkning och förvaring av färdiga produkter. Eleven tillämpar på godtagbar nivå hygienarbetsbestämmelserna enligt egenkontrollprogrammet. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och ergonomiskt riktiga arbetsställningar.

-----  
**Ämne: Konditorikunskap**

**Kurs: Konditori -- grundkurs**

Förkunskapskrav: Livsmedelsteknik

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och erfarenhet av att framställa några olika slag av konditori varor. Den skall även ge kunskap om produktkvalitet samt enklare kalkylering. Kursen skall ge kunskap om hur man arbetar på ett hygieniskt och ergonomiskt riktigt sätt.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna framställa några olika sorter av vanligt förekommande konditorivaror,

känna till hur råvarorna och de färdiga produkterna hanteras och förvaras,

kunna planera vanligt förekommande arbetsuppgifter samt använda och vårda de verktyg och maskiner som används,

ha kännedom om hur god produktkvalitet uppnås,

kunna utföra enklare receptberäkningar och kalkyler,

kunna tillämpa gällande bestämmelser om såväl personlig hygien som arbetsplatsens hygien,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett säkert och ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven planerar med hjälp av lärare och framställer med stöd vanligt förekommande konditorivaror. Eleven redogör för hur man framställer produkter av god kvalitet och gör med stöd av lärare några enkla receptberäkningar och kalkyler. Eleven känner till hur man använder och underhåller maskiner och övrig utrustning.

Eleven iakttar godtagbar hygien i arbetet samt vårdar utrustning så att bestämmelserna uppfylls enligt egenkontrollprogrammet. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsbestämmelser och ergonomiskt riktiga arbetsställningar.

-----

**Ämne: Livsmedelskunskap**  
**Kurs: Livsmedel -- bageri och konditori**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om råvaror och färdiga produkter inom området bageri och konditori.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till hur man bedömer bageri- och konditoriråvaror med hänsyn till pris och kvalitet,

känna till råvarornas framställning, hantering och lagring samt en del typiska egenskaper och användningsområden,

ha insikt i tillämpliga delar av livsmedelslagstiftningen.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven bedömer på en godtagbar nivå råvarornas kvalitet och har viss insikt i deras användningsområden. Eleven är orienterad om tillämpliga delar av livsmedelslagstiftningen.

-----  
**Ämne: Livsmedelsteknik**  
**Kurs: Livsmedelsteknik**

### ***Mål***

Kursen skall ge viss kunskap om och erfarenhet av framtagning av enklare produkter inom områdena bageri och konditori samt områdena styckning och charkuteri. Kursen skall ge grundläggande kunskap om hantering, packetering och förvaring av livsmedel samt om livsmedelsbranschens produktionsförhållanden.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna tillverka några produkter av vanligt förekommande jästa grunddegar och konditorivaror,

kunna utföra enkel styckning och framställa några enklare blandade och oblandade charkuterivaror,

ha kunskaper om vanligt förekommande råvaror, hur de benämns, förvaras och används,

känna till olika redskap och annan utrustning samt hur de vårdas på ett säkert sätt känna till hur man förvarar och packar färdiga produkterna,

ha kunskap om bestämmelser för såväl personlig hygien som arbetsplatsens hygien,

ha grundläggande kunskap om disk och lokalvård i produktionslokalerna samt ha grundläggande kunskaper om hur man kontrollerar hygienstandarden enligt egenkontrollprogram,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt kunna arbeta på ett säkert och ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven framställer med handledning några sorters mat- och kaffebröd, samt några enklare konditori varor. Eleven demonstrerar med hjälp av lärare olika moment vid styckning och sortering av griskött redogör för framställning av några vanliga charkuterivaror.

Eleven redovisar med stöd av lärare för hur olika råvaror hanteras och används, samt hur de färdiga produkterna förpackas och förvaras enligt gällande bestämmelser.

Eleven tillämpar med varierande insikt bestämmelserna om personlig hygien och arbetsplatsens hygien och kontrollerar med visst stöd av läraren hygienstandarden enligt egenkontrollprogrammet. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och använder ergonomiskt riktiga arbetsställningar.

-----

**Ämne: Material- och maskinkunskap**

**Kurs: Livsmedelsutrustning A**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och erfarenheter av användning och underhåll av maskiner och övrig utrustning som används i bageri- och konditori- samt i stycknings- och charkuterilokaler.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

vara orienterad om vanligt förekommande maskiner och övrig utrustning som används inom områdena bageri och konditori samt styckning och charkuteri,

kunna använda förekommande maskinell utrustning för disk och rengöring,

kunna med stöd av instruktioner använda och vårda maskiner och utrustning inom verksamhetsområdet,

känna till för- och nackdelar med olika material i redskap och maskinell utrustning,

kunna tillämpa givna säkerhetsanvisningar för maskiner och annan utrustning.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven använder, rengör och vårdar vanligt förekommande maskiner och övrig produktionsutrustning under överinseende av lärare. Eleven har viss insikt om för- och nackdelar med olika material. Eleven förstår betydelsen av att följa givna säkerhetsbestämmelser och anvisningar.

-----

**Ämne: Material- och maskinkunskap**

**Kurs: Livsmedelsutrustning B**

Förkunskapskrav: Livsmedelsutrustning

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i att använda och underhålla maskiner och övrig utrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna använda förekommande produktionsutrustning med visst stöd av lärare,

kunna använda och underhålla såväl maskiner för disk som för övrig rengöring,

kunna tillämpa givna säkerhetsanvisningar för maskiner och övrig utrustning,

kunna redogöra för för- och nackdelar med olika material och konstruktioner inom yrkesområdet,

ha kunskap om olycksfallsrisker samt arbeta säkert och på ett ergonomiskt riktigt sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven använder maskiner och övrig livsmedelsutrustning under överinseende av lärare. Eleven underhåller och vårdar produktionsutrustning med visst stöd av lärare och förstår betydelsen av att följa och tillämpa givna säkerhetsbestämmelser. Eleven använder på ett godtagbart sätt förekommande utrustning för rengöring. Eleven har viss insikt om för- och nackdelar med olika material och konstruktioner för redskap och annan utrustning.

-----  
**Ämne: Styckningskunskap**

**Kurs: Styckning -- grundkurs**

Förkunskapskrav: Livsmedelsteknik

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och erfarenhet av hur man styckar, skär ner och sorterar griskött. Den skall även ge kunskaper om enklare kalkylering. Kursen skall ge kunskaper om hur man arbetar på ett hygieniskt och ergonomiskt riktigt sätt.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna demonstrera hur man styckar, skär ned och sorterar griskött,

känna till metoder och teknik som tillämpas vid styckning och nedskärning av griskött samt kunna välja verktyg vid styckning,

kunna hantera och förvara råvaror samt följa gällande bestämmelser om arbetsplatsens hygien,

kunna ta fram enklare styckningskalkyler,

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt kunna arbeta ergonomiskt riktigt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven styckar, skär ned och sorterar gris med en hel del stöd av lärare. Eleven känner till hur man hanterar råvaror och styckningsdetaljer. Eleven tar med lärarstöd fram enklare styckningskalkyler. Eleven tillämpar på godtagbar nivå olika hygienbestämmelser enligt egenkontrollprogrammet. Eleven tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och ergonomiskt riktiga arbetsställningar.

## **Omvårdnadsområdet**

**Ämne: Hälsokunskap**

**Kurs: Boende A**

### **Mål**

Kursen skall ge eleverna kunskaper om och träning i att utföra de sysslor som är nödvändiga för det dagliga livet i sin bostad. Den omfattar färdigheter i personlig hygien, matlagning, städning och ekonomi.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss förståelse för pengars värde, kunna hantera pengar vid inköp samt känna till enkel kassabokföring,

iakttä god personlig hygien,

självständigt kunna laga frukost samt några enklare maträtter,

kunna sortera tvätt, använda de vanligaste maskintvättprogrammen samt på lämpligt sätt efterbehandla tvätten,

kunna bädda, vädra, diska, dammsuga samt kunna rengöra en toalettstol.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven sköter sin grundläggande personliga hygien samt kan utföra enklare rengöring av en bostad. Eleven planerar och tillagar en frukost och någon enkel maträtt samt har tillägnat sig vissa inköpsrutiner. Eleven tillämpar några enkla rutiner för tvätthantering.

-----  
**Ämne: Hälsokunskap**

**Kurs: Boende B**

Förkunskapskrav: Boende A

### ***Mål***

Kursen skall fördjupa elevernas kunskaper i de sysslor som är nödvändiga för det dagliga livet i sin bostad. Den skall ge eleverna rutiner för det dagliga livet och stimulera deras förmåga att göra praktiska, ekonomiska och sociala bedömningar. Kursen skall utveckla elevernas känsla för samspel med människor och myndigheter i närmiljön.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

inse vikten av ekonomisk planering, sköta in- och utbetalningar samt kunna inhämta råd om privatekonomi när så behövs,

kunna sköta sin personliga hygien och vårda sitt utseende samt klä sig fräscht och ändamålsenligt,

kunna planera och tillaga näringsriktig mat för olika tillfällen, kunna hålla sin bostad ren och trivsam,

ha utvecklat sin känsla för samspel med andra människor i samhället samt ha kännedom om var och hur man kan söka hjälp och råd.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven kan med visst stöd planera sin ekonomi och gör erforderliga betalningar. Eleven sköter på ett smakfullt och hygieniskt godtagbart sätt sin person, sina kläder och sin bostad. Eleven planerar och tillagar varierad kost. Eleven har viss insikt i hur människor fungerar tillsammans i samhället.

-----  
**Ämne: Hälsokunskap**

**Kurs: Hälsa**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om hälsobegreppet och betingelser för den egna hälsan.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om hälsobegreppet och olika aspekter på hälsa,

ha kännedom om sin egen hälsoprofil,

ha viss kunskap om hälsorisker samt ohälsa i närområdet,

kunna ge exempel på friskvård,  
kunna tillämpa metoder för egenvård,  
ha viss kunskap om sex och samlevnad.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven beskriver på godtagbar nivå hälsobegreppet. Eleven är orienterad om hälsoprofiler. Eleven ger exempel på hälsorisker och ohälsa i närområdet. Eleven utför med stöd vissa handlingar för att upprätthålla hälsan. Eleven utför viss egen vård. Eleven kan delta i diskussion om sex och samlevnad.

-----  
**Ämne: Hälso- och omsorgskunskap**  
**Kurs: Hälso- och omsorgskunskap**

### **Mål**

Kursen skall ge viss kunskap om sociala omsorgens och omvårdnadens grunder och verksamhetsfält. Kursen skall också utveckla elevens förmåga att se sig själv som individ och i samspel med andra i arbetslivet.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna med handledning delta i stöd och hjälpåtgärder i vardagliga situationer,  
ha viss kännedom om hur individens fysiska och psykosociala miljö samspelar med hälsa och välbefinnande,  
kunna ge exempel på faktorer som påverkar mötet mellan människor, framförallt människor i beroendeställning,  
ha kännedom om likheter och skillnader mellan allmänmänsklig och yrkesmässig kompetens.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven deltar med handledning i stöd och hjälpåtgärder i vardagliga situationer.  
Eleven ger exempel på faktorer som påverkar mötet mellan människor. Eleven är orienterad om hur individens fysiska och psykosociala miljö samspelar med hälsa och välbefinnande. Eleven ger exempel på likheter och skillnader mellan allmänmänsklig och yrkesmässig kompetens.

-----  
**Ämne: Människokunskap**  
**Kurs: Människan -- socialt och kulturellt**

### **Mål**

Kursen skall ge vissa grundläggande kunskaper om människan i olika sociala sammanhang. Kursen skall skapa förståelse för olika kulturmönster främst genom kunskap om våra egna traditioner. Kursen skall även ge vissa kunskaper i hur kommunikationen mellan människor påverkas av kulturbakgrund.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss kännedom om människors skilda livssituationer och viss orientering om förhållanden i olika länder,  
känna till våra traditioner och vara medveten om hur dessa kan påverka vårt sätt att bemöta andra kulturer,  
ha kännedom om hur synen på hälsa, sjukdom, behandling och sociala företeelser skiljer sig åt i olika kulturer,

vara orienterad om den svenska invandrings- och flyktingpolitiken samt känna till grundläggande mänskliga rättigheter och skyldigheter.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven har viss förståelse för människors skilda livssituationer i några olika länder. Eleven är orienterad om våra egna traditioner och kan ge exempel på hur dessa påverkar vårt sätt att bemöta andra kulturer. Eleven beskriver med stöd olika kulturers syn på hälso- och omsorgsåtgärder. Eleven är orienterad om svensk invandrings- och flyktingpolitik.

-----

**Ämne: Omvårdnadskunskap**

**Kurs: Omvårdnad**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i grundläggande omvårdnad med hänsyn till vårdtagarens allmänmänskliga och individuella behov.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i grundläggande omvårdnad och i arbetet ta hänsyn till individens behov och allmänmänskliga kompetens,

ha kännedom om begreppen människa, hälsa omvårdnad och miljö samt deras inbördes relationer,

förstå betydelsen av att kunna kommunicera på olika sätt med vårdtagare, närstående personal och ha kännedom om grunderna för samspel mellan vårdare och vårdtagare,

vara orienterad om vård vid livets slutskede,

kunna ge exempel på etiska aspekter i omvårdnadsarbetet,

kunna delta i arbetet på ett ergonomiskt, hygieniskt och miljömässigt riktigt sätt,

ha kunskap om säkerhet, ansvarsförhållanden och sekretess inom yrkesområdet,

ha viss kännedom om hälso- och sjukvårdens organisation.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven deltar med handledning i grundläggande omvårdnadshandlingar. Eleven känner till begreppen människa, hälsa, omvårdnad och miljö samt något om deras inbördes relationer. Eleven kan på godtagbar nivå kommunicera med vårdtagare, närstående och personal.

Eleven är orienterad om vård vid livets slutskede och kan ge exempel på etiska aspekter i omvårdnadsarbetet. Eleven utför med handledning vårduppgifter på ett ergonomiskt, hygieniskt och miljömässigt riktigt sätt samt tillämpar på godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter och sekretess inom området. Eleven är orienterad om hälso- och sjukvårdens organisation.

-----

**Ämne: Social omsorgskunskap**

**Kurs: Social omsorg**

## **Mål**

Kursen skall ge vissa grundläggande kunskaper om social omsorg. Kursen skall även belysa mötet med människor i socialt sammanhang där individens resurser tillvaratas utifrån självbestämmande och integritet.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha erfarenhet av grundläggande arbetsuppgifter inom social omsorg,

ha viss kunskap om hur det egna arbetssättet påverkar den som får social omsorg,

med visst stöd diskutera etiska aspekter i samband med utförandet av grundläggande arbetsuppgifter inom social omsorg,

kunna tillaga några vanligt förekommande maträtter och känna till de vanligaste näringsämnena och deras betydelse för hälsan.

ha viss kännedom om barn och ungdomars uppväxtvillkor,

ha viss kännedom om åldrandet och ge exempel på hur detta kan påverkas av fysiska, psykiska, sociala, kulturella och miljömässiga faktorer.

kunna ge exempel på hur något fysiskt funktionshinder kan påverka livssituationen.

vara orienterad om för området väsentlig lagstiftning.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven kan med handledning delta i grundläggande arbetsuppgifter inom social omsorg. Eleven kan med handledning diskutera egna arbetsinsatser och etiska aspekter i samband med utförandet av arbetsuppgifterna. Eleven kan med handledning tillaga några vanligt förekommande maträtter och med stöd ge exempel på vanligt förekommande näringsämnen och deras betydelse för hälsan. Eleven kan med stöd ge exempel på barn och ungdomars uppväxt villkor. Eleven kan med stöd redogöra för åldrandet och ge något exempel på hur detta kan påverkas av fysiska, psykiska, sociala, kulturella och miljömässiga faktorer. Eleven kan med stöd ge exempel på hur ett fysiskt funktionshinder påverkar livssituationen. Eleven är orienterad om lagstiftning inom området.

-----  
**Ämne: Social omsorgskunskap**

**Kurs: Teknik inom omsorg, omvårdnad eller tandvård**

## **Mål**

Kursen skall ge vissa kunskaper om funktion, skötsel och enklare reparationer av vanligt förekommande inredning, teknisk utrustning och apparatur.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna sköta och se behov av enklare reparationer på inredning och teknisk utrustning inom verksamhetsfältet,

förstå vilka konsekvenser ett felaktigt handhavande av teknisk utrustning kan få,

ha kunskap om att vissa tekniska hjälpmedel omfattas av säkerhetsföreskrifter,

ha vissa kunskaper om samspelet mellan människa och det tekniska hjälpmedlet.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven kan med handledning använda och reparera inredning och enklare teknisk utrustning inom verksamhetsfältet. Eleven kan med handledning avgöra om ett tekniskt hjälpmedel är i behov av reparation eller är funktionsodugligt. Eleven har elementär kunskap om risker i samband med teknisk utrustning och tillämpar på en godtagbar nivå säkerhetsföreskrifter som gäller för området. Eleven kan ge exempel på samspel mellan människan och det tekniska hjälpmedlet.

-----

**Ämne: Tandvårdskunskap**

**Kurs: Tandvård**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om tandvård. Kursen skall även ge kunskaper i praktisk egen vård.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna utföra praktisk munvård på sig själv och inse vikten av god egenvård,

ha viss kunskap om den friska munhålan.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven kan utföra munhygien på sig själv. Eleven beskriver på en godtagbar nivå den friska munhålan och har insikt i betydelsen av god egenvård.

## **Tvätt och rengöring**

**Ämne: Fastighetsteknik**

**Kurs: Städning och rengöring**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om städ- och rengöringsarbete i fastigheter samt ge kunskap om arbetsmiljö och säkerhetsföreskrifter.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna utföra städning enligt lämpliga metoder och inse vikten av att planera och utföra arbetet ergonomiskt riktigt på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

med viss handledning kunna upprätta och utföra städprogram enligt norminstruktioner,

ha viss kunskap om olika materials egenskaper och tålighet mot olika rengöringsmedel och städmetoder,

känna till riskerna vid hantering av olika rengöringsmedel och kunna välja miljömässigt lämpliga alternativ,

kunna hantera vanligt förekommande manuella och maskinella städutrustningar,

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven upprättar med stöd av lärare ett städprogram enligt norminstruktioner. Eleven väljer med stöd metoder, redskap och kemikalier samt använder och vårdar städutrustning, är medveten om de säkerhetsföreskrifter som finns och arbetar på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Eleven kan med stöd av lärare hämta, tyda och välja lämpliga basfakta ur t.ex. faktaböcker, tabeller och databaser.

-----

**Ämne: Hygien**

**Kurs: Disk och rengöring**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om disk och rengöring i produktionskök. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om skötsel av inredning och maskinell utrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna vårda lokaler och utrustning som finns i produktionskökets diskutrymmen,

kunna använda vanligt förekommande maskinell utrustning för disk,

känna till riskerna vid hantering av i disksammanhang förekommande kemisk-tekniska produkter,

känna till skillnader mellan olika diskmedel vad avser inverkan på miljön och kunna välja miljövänliga alternativ,

kunna tillämpa givna säkerhetsanvisningar för diskmaskiner,

kunna utföra arbete i disk med lämpliga metoder med hänsyn till arbetsmiljö,

kunna arbeta från ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

### ***Betygskriterier***

#### **Godkänd**

Eleven utför under handledning disk och rengöring i produktionskök. Eleven använder och vårdar med visst stöd förekommande utrustning och inredning samt har viss insikt i arbets- och säkerhetsföreskrifter.

Eleven kan ge exempel på några vanligt förekommande kemisk-tekniska produkter och deras användningsområde. Eleven utför arbetet från ett från skydds- och miljösynpunkt tillfredsställande sätt.

-----

**Ämne: Hygien**

**Kurs: Tvätt med efterbehandling**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om hur man använder och vårdar maskiner och annan utrustning i tvättinrättning. Den skall också ge kunskap om miljömässigt lämpliga hjälpmedel och arbetsmetoder vid tvätt och efterbehandling.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna vårda lokaler och utrustning som finns i tvätt- och efterbehandlingsutrymmen,

kunna använda vanligt förekommande maskinell utrustning för tvätt och efterbehandling,

känna till riskerna vid hantering av i tvättsammanhang förekommande kemisk-tekniska produkter,

känna till skillnader mellan olika tvättmedel vad avser miljöpåverkan och kunna välja miljövänliga alternativ,

kunna tillämpa givna säkerhetsanvisningar för olika maskiner,

kunna utföra tvätt och efterbehandling enligt lämpliga metoder med hänsyn till textila material och kunna arbeta från ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

## **Betygskriterier**

### **Godkänd**

Eleven utför under handledning tvätt och efterbehandling inom tvätteri. Eleven använder och vårdar med visst stöd förekommande utrustning och inredning samt har viss insikt i arbets- och säkerhetsföreskrifter. Eleven kan ge exempel på några vanligt förekommande kemisk-tekniska produkter och deras användningsområde. Eleven utför arbetet på ett från skydds- och miljösynpunkt tillfredsställande sätt.

### **Bilaga VI**

## **Hemspråk**

### **Kursplan**

#### **Syfte**

Modersmålet är av grundläggande betydelse för individens språk-, personlighets- och tankeutveckling. Det är ett medel för kommunikation, för att utveckla människans identitet och hennes förmåga att inhämta kunskaper, men det är också nyckeln till vårt kulturella arv.

Undervisningen i ämnet syftar till att elever med annat modersmål än svenska skall få möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på sitt modersmål. Ämnet skall medverka till att eleverna skall kunna utveckla och befästa sitt språk och kunna upprätthålla sina kontakter med föräldrar och släktingar i hemlandet.

Undervisningen skall bidra till att den dubbla kulturtillhörigheten leder till berikande erfarenheter. Det är en viktig uppgift för skolan att skapa goda möjligheter för detta och att därigenom stärka eleverna i deras självkänsla och identitet.

Undervisningen i hemspråk skall sträva efter att eleverna utvecklar lust och förmåga att läsa litteratur på sitt modersmål så att de lär känna olika författare och genrer från hemlandet och stimuleras till att söka sig till litteratur som en källa till kunskap och glädje. Den skall ge kunskap om ursprungslandets normer och värderingar och utveckla elevernas förmåga att sätta in sig själva i ett kulturellt och historiskt sammanhang. På så sätt skall eleverna få möjlighet att öka sin förståelse för människor från andra kulturer och andra levnadsförhållanden samt sin förmåga att reflektera över skillnader mellan olika kulturer.

Tillämpningen av kursplanen skall vara flexibel och kunna anpassas till enskilda elevers förutsättningar och till olika elevgruppers språkförhållanden.

#### **Karaktär och struktur**

Olika typer av litteratur och samtal kring elevernas egna erfarenheter av och delaktighet i två kulturer skall vara basen för det språkutvecklande arbetet i ämnet. Språkutveckling innebär att eleverna med hjälp av språket kan uttrycka en allt komplexare förståelse, att de blir säkrare i att använda språket uttrycksfullt och tydligt i både tal och skrift och att deras förmåga att förstå och tillgodogöra sig litteratur successivt ökar.

Undervisningen skall inriktas på att eleverna aktivt deltar i samtal och diskussioner, gestaltar, berättar och redogör inför andra människor samt skriver för att uttrycka känslor, tankar och idéer. Utifrån egna erfarenheter bygger de upp kunskap om hur språket fungerar i samspelet mellan människor. Centralt är att utveckla den egna uttrycksförmågan och förstå det andra uttrycker. Det innehåll som väljs skall ha anknytning till det övriga skolarbetet.

Hemspråksämnet har många beröringspunkter med svenska och svenska som andraspråk. De centrala kunskapsområdena, språkstudier med utgångspunkt i litteratur och kulturkunskap, är gemensamma.

Litteraturen och den muntliga traditionen bär en stor del av det kulturella arvet och förmedlar kunskaper och värderingar. Arbetet kring litteraturen genom samtal, dramatiserande och skrivande hjälper eleverna att få svar på de frågor som uppkommer genom att de tillhör två kulturer. Eleverna skall få möta litteraturen i myter, sagor och sägner, i dikter, pjäser och prosaberättelser, i såväl barn- och ungdomslitteratur som vuxenlitteratur.

Undervisningen i hemspråk skall också ge eleverna kunskaper om deras kulturella bakgrund: traditioner, religion, historia, folk och land. Även de nutida samhällsförhållandena hör till de väsentliga kunskaperna. Den egna kulturkretsens musik, sånger och visor, rim och ramsor är viktiga delar av kulturarvet.

Den kulturförmedlande undervisningen i hemspråk bör kompletteras med kulturorienterande inslag i andra ämnen som estetisk verksamhet och samhällskunskap. Genom att få kunskaper om kulturbakgrunden och om den egna minoritetskulturen i Sverige kan eleverna jämföra olika kulturer. De kan då bättre förstå sin situation och också bidra till att öka förståelsen mellan olika folk och kulturer.

## ***Mål***

Målet för kursen är att ge sådana kunskaper i tal och skrift att eleverna kan använda hem språket för begreppsbildning, tänkande, lärande, kommunikation och egen personlig utveckling. Den skall ge eleverna möjlighet att finna litteratur, läsa, samtala och skriva på sitt hem språk. Kursen skall ge eleverna tilltro till sin förmåga att använda hemspråket samt öka deras förmåga att tillägna sig det svenska språket.

## ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i samtal i grupp, kunna berätta om upplevelser och händelser samt kunna återge innehållet i berättelser,

kunna läsa och förstå enkla texter samt skriva korta meddelanden, brev och enkla berättelser,

känna till och kunna tillämpa grundläggande regler för språkbyggnad och stavning,

kunna läsa och förstå litteratur som hon/han själv valt och enklare faktatexter samt använda vanligt förekommande fackuttryck inom den egna studieinriktningen,

känna till några centrala berättelser och författare ur den egna kulturkretsen,

ha kännedom om hemlandets betydelsefulla historiska händelser, traditioner och samhällsliv samt kunna jämföra med svenska förhållanden,

kunna utnyttja ett biblioteks möjligheter att ta fram litteratur, tidskrifter, tidningar, talböcker och musikinspelningar på hemspråket eller med anknytning till ursprungslandet.

## ***Betygskriterier***

### **Godkänd**

Eleven arbetar aktivt, gör framsteg i sin språkutveckling och visar tilltro till sin förmåga att kommunicera. Eleven deltar i samtal och diskussioner samt återger upplevelser, händelser och enkla berättelser så att mottagaren förstår. Eleven känner till de vanligaste fackuttrycken inom den egna studieinriktningen. Eleven utnyttjar skrivandet för enkel kommunikation samt tillämpar hjälpligt vanliga språkliga regler. Eleven läser och förstår enkla texter samt finner och tillgodogör sig litteratur. Eleven är orienterad om hemlandets kultur- och samhällsliv samt gör jämförelser med svenska förhållanden.

## **Bilaga I:6**

## **Naturbruksprogrammet**

### ***Yrkesämnen inom programmet***

#### ***Valbara kurser***

| <i>Ämne</i>        | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>              |
|--------------------|----------------|--------------------------|
| Arbetsmiljökunskap | ARB150         | Arbetsmiljö -- yrkesliv  |
| Datakunskap        | DA150          | Datakunskap -- grundkurs |
| Djurkunskap        | DJR150         | Djurhållning -- park     |
|                    | DJR151         | Djurkunskap -- grundkurs |

*Ämne**Kurskod**Kurs*

Elkunskap

Fastighetsteknik

Företagsekonomi

Handel

Mark- och växtkunskap

Matlagning

Naturbruksproduktion

*Jordbruk -- Trädgård**Skogsbruk*

DJR152

DJR153

DJR154

DJR155

DJR156

DJR157

DJR158

DJR159

DJR160

DJR161

DJR162

ELKU150

FASTE150

FE150

HNDL151

MRVX150

MRVX151

MATLI54

NAP150

NAP154

NAP158

NAP159

NAP160

NAP161

NAP166

NAP167

NAP168

NAP169

NAP170

NAP178

NAP179

NAP151

NAP153

NAP164

NAP165

NAP171

NAP173

NAP174

NAP175

NAP176

NAP177

Fjäderfä

Får, getter, fjäderfä och andra djurslag

Får och getter

Hästkötsel A

Hästkötsel B

Hästkötsel C

Mjolk-och nötköttproduktion A

Mjolk-och nötköttproduktion B

Svinproduktion A

Svinproduktion B

Sällskapsdjur

Elsäkerhet

Fastighetsskötsel

Ekonomi -- grundkurs

Försäljning och service

Beskrining

Växtkunskap

Hushållning

Allmän trädgårdskunskap

Blomsterbinderi

Frukt- och bärödling

Golfbaneskötsel

Grovfoderproduktion

Jordbruk och trädgård -- grundkurs

Odling av grönsaker på friland

Odling i växthus

Odling på åker A

Odling på åker B

Plantskoleskötsel

Trädgårdsanläggning

Trädgårdsanläggning -- underhåll och skötsel

Avverkningsarbete med motorsåg

Beståndsanläggning och beståndsvård

Mobila sågverk

Motorsåg

Produktion av energi- och industri råvara

Röjmotorsåg

Röjningsarbete

Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs

Skogsskötsel -- fördjupningskurs

Transport med småskalig teknik

| <i>Ämne</i>                | <i>Kurskod</i> | <i>Kurs</i>                          |
|----------------------------|----------------|--------------------------------------|
| <i>Vattenbruk -- Fiske</i> | NAP181         | Virkesbehandling                     |
|                            | NAP182         | Virkestransport med jordbrukstraktor |
|                            | NAP183         | Virkestransport med skotare          |
|                            | NAP152         | Beredning av animalieprodukter       |
|                            | NAP155         | Fiskevård och sportfiske             |
|                            | NAP157         | Fiskodling                           |
|                            | NAP162         | Kräft- och musselodling              |
|                            | NAP163         | Kustnära fiske                       |
| Naturbruksteknik           | NAP180         | Vattenbruk och fiske -- grundkurs    |
|                            | NABT150        | Körning med basmaskin                |
|                            | NABT151        | Maskinlära -- grundkurs              |
|                            | NABT152        | Service och reparationsteknik A      |
|                            | NABT153        | Service och reparationsteknik B      |
| Natur- och miljökunskap    | NABT154        | Småmaskiner, skötsel och underhåll   |
|                            | NAM150         | Källsortering och kompostering       |
|                            | NAM151         | Viltvård                             |
| Svetsteknik                | SVSTE154       | Manuell metallbågsvetsning           |

-----

**Ämne: Arbetsmiljökunskap**  
**Kurs: Arbetsmiljö -- yrkesliv**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi. Kursen skall även ge orientering om yrkesområden inom respektive program och de lagar och avtal som berör dessa.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna redogöra för arbetsmiljöfaktorer och deras inverkan på människan och miljön

kunna beskriva miljö, skydds- och säkerhetsbestämmelser inom yrkesområdet samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt

kunna ge första hjälpen vid olycksfall

kunna beskriva skolans och arbetsplatsens skydds- och säkerhetsorganisation

kunna välja och använda rätt skydds- och säkerhetsutrustning inom det egna yrkesområdet

förstå vilka organisationer, lagar, centrala avtal och överenskommelser som gäller det egna yrkesområdet.

-----

**Ämne: Datakunskap**  
**Kurs: Datakunskap -- grundkurs**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondatorns uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till persondatorns huvuddelar och funktion

kunna använda standardprogram för inläring, ordbehandling och register

förstå och använda datorn t.ex. fil- och biblioteksfunktioner

förstå vikten av datasäkerhet och gällande lagstiftning.

-----  
**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Djurhållning -- park**

### ***Mål***

Kursen ska ge de kunskaper som krävs för att delta i arbetet som djurvårdare i djurpark.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

Känna till djurens naturliga beteende samt hur man skall ta hänsyn till det i den dagliga skötseln

kunna artbestämma de vanligaste förekommande djuren i djurpark

ha kunskap om reproduktion och könsbestämning av några djur

känna till olika fodermedel och redogöra för deras användningsområden

känna till de vanligast förekommande djurens foderspjälkningsorgan och funktion

kunna värdera fodrets hygieniska och näringsmässiga kvalitet samt utfodra efter foderlistor

känna till rutiner för förebyggande hälsovård, vaccinationer och avmaskningar samt kunna ge exempel på de vanligaste sjukdomarna

känna till rutiner vid fångst, avlivning och slakt

kunna bistå vid underhållsarbete av anläggningar, hägn och burar kunna uppträda korrekt och tillmötesgående mot djurparkens besökare

kunna tillämpa personlig hygien och inse vikten av smittskydd samt praktiskt tillämpa bestämmelser gällande hygien i djurens närmiljö

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Djurkunskap -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om djur och om djurs behov, skötsel och vård samt grundläggande färdigheter i praktiskt arbete med djur. Kursen skall också ge kunskaper om vilka de vanligaste djuren är inom lantbruk, djurpark och som sällskapsdjur.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna hantera djur och medverka vid deras dagliga skötsel

kunna redogöra för djurs grundläggande behov

ha kunskap om gällande miljö- och djurskyddsregler samt visa gott handlag med djur

ha viss kunskap om de inre organens uppbyggnad och funktion samt fostrets utveckling och skeendet runt förlossning

kunna tillämpa personlig hygien och inse vikten av smittskydd samt praktiskt kunna tillämpa bestämmelser gällande hygien i djurstallar o. dyl.

känna till djurens naturliga beteende och ta hänsyn till det i den dagliga skötseln av djuren

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta ergonomiskt riktigt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Fjäderfä**

Förkunskapskrav: Får, getter, fjäderfä och andra djurslag

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om djurens anatomi, skötsel och miljö, foder och utfodring samt produkter från djuren.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till olika inhysningsformer

känna till hur produkter från djuren tillvaratas och förädlas samt vad marknaden efterfrågar

ha kunskap om fjäderfäslakt

ha vissa kunskaper om foder och utfodring och om kläckning och ruvning

känna till kycklinguppfödning

kunna delta i arbetet med insättning och utlastning av fjäderfä

känna till betydelsen av hygien i fjäderfäskötsel

ha kunskap om fjäderfäns naturliga beteende

känna till förekommande kontroll former för t.ex. kläckning, foder och hälsotillstånd

ha fördjupade kunskaper om raser och avelsarbete

känna till de ekonomiska förutsättningarna för fjäderfäskötsel

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Får, getter, fjäderfä och andra djurslag**

Förkunskapskrav Djurkunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om djurens anatomi, skötsel och miljö, foder och utfodring samt produkter från djur.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till de vanligaste fjäderfäarterna samt känna till de vanligaste raserna inom de olika djurslagen

kunna utföra de dagliga skötsel- och utfodringsrutinerna

känna till djurens produktionsperioder

känna till de vanligaste fodermedlen samt värdera dess hygieniska kvalitet

ha kännedom om lamning och killning samt lammens och killningarnas skötsel

ha kännedom om olika metoder för äggkläckning samt kycklingars skötsel

känna till de viktigaste produkterna från djuren

känna till de vanligaste sjukdomarna och parasiterna

känna till djurens anatomi

ha fördjupade kunskaper om vad djurskyddslagen innebär

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

#### **Kommentar:**

Exempel på ytterligare djurslag som kan tas upp på kursen: bin, kaniner, hjortar, mink, chincilla, räv.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Får och getter**

Förkunskapskrav: Får, getter, fjäderfä och andra djurslag

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om djurens anatomi, skötsel och miljö, foder och utfodring samt produkter från djuren.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till kontrollformer

känna till olika inhysningsformer

känna till hur produkter från djuren tillvaratas och förädlas samt vad marknaden efterfrågar

kunna delta i klippning och verkningsarbete

ha kunskap om djurens historia och utbredning

ha viss kunskap om fortplantning, avel och foderstatsberäkning

ha kunskap om betesskötsel och djurens betesgång

känna till olika slag av stängsel

känna till de ekonomiska förutsättningarna för får- och getskötsel

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Kommentar:***

Kursinnehållet kan bestämmas lokalt till att gälla antingen får eller getter.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Hästskötsel A**

Förkunskapskrav: Dj urkunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen ska ge kunskaper i skötsel av hästar, stall, kringområden och utrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i vanligt förekommande häst och stallskötsel

kunna utfodra enligt anvisning och med uppmärksamhet på fodrets kvalitet

ha viss kunskap om att hantera hästar av olika ålder och karaktär

känna till olika fodermedel och skötsel av betesmarker

känna till stoets sexualcykel, betäckning, dräktighet och fölning

känna till de vanligaste häst raserna samt deras egenskaper och xteriör

känna till hästarnas anatomi samt kunna göra en signalementsbeskrivning

känna till de vanligaste sjukdomarna och parasiterna hos hästar

känna till hovvård av hästar

kunna utföra enklare persedelvård

ha kunskap om djurskyddslagen avseende hästhållning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Hästskötsel B**

Förkunskapskrav: Hästskötsel A

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i att sköta hästar, stall, kringområden och utrustning inom professionell hästhållning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna sköta hästar på ett korrekt sätt med uppmärksamhet på hästens välbefinnande och status

känna till foderspjälkningsorganens byggnad och funktion

känna till hur man värderar ett foders näringsmässiga och hygieniska kvalitet samt hästens individuella näringsbehov

kunna hantera hästar av olika åldrar, karaktär och temperament

ha viss kunskap om avel och uppfödning samt svensk hästpremieringsverksamhet

ha viss kunskap om hästens sjukdomar och förebyggande hälsovård

kunna assistera veterinär och utföra enklare sjukvård, sårbehandling samt bandagering

känna till formerna för exteriörbedömning

ha kunskap om olika inhysningsformer

känna till olika stängsel och dess skötsel

känna till hästhållningens olika organisationer samt försäkringar och ansvarsfrågor

känna till de ekonomiska förutsättningarna om hästhållning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**  
**Kurs: Hästskötsel C**

Förkunskapskrav: Hästskötsel B samt praktiska kunskaper motsvarande ridborgarmärket

### ***Mål***

Kursen ska ge de kunskaper som krävs för att utrusta och motionsarbeta en skolad häst vid hand samt vid körning och ridning. Kursen skall även ge förståelse för den unga hästens grundutbildning och för hästens fortsatta utbildning

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utrusta hästen för olika typer av arbete samt kunna utföra persedelvård

känna till olika typer av utrustning för longering, ridning och körningsarbeten

med korrekta hjälper kunna rida eller köra en skolad häst i rätt form i balans och tempo

kunna ställa iordning och säkerhetsmässigt korrekt motionslongera skolad häst i rätt form, tempo och balans

kunna visa häst vid hand i olika besiktningssituationer

ha insikt om hästars grundutbildning

kunna utrusta, lasta, lossa för transport av häst med hänsyn till säkerhet och hälsokrav

kunna utföra dekorativ hästvård samt klippning av hästar

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**  
**Kurs: Mjölk -- och nötköttproduktion A**

Förkunskapskrav: Djurkunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper om nötkreaturens skötsel som erfordras för att delta i arbete i djurstallar. Kursen skall även ge viss kunskap om foder och utfodring samt elementär sjukdomskunskap.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till de vanligast förekommande mjölk- och kött raserna och dess egenskaper

kunna mjölka och genomföra övrig daglig skötsel

kunna genomföra brunstpassning och bistå vid inseminering

känna till kons produktionsperioder

kunna sköta ungdjur

kunna ge exempel på fodermedel och redogöra för deras användningsområden samt värdera dess hygieniska kvalitet

känna till olika kontrollformer

känna till de vanligaste sjukdomarna och dess symptom

känna till djurens anatomi och fysiologi

känna till hur produkter från djuren tillvaratas och förädlas samt vad marknaden efterfrågar

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Mjölk- och nötköttproduktion B**

Förkunskapskrav: Mjölk- och nötköttproduktion A

### ***Mål***

Kursen skall ge de fördjupade kunskaper om nötkreaturens skötsel som erfordras för arbete i djurstallar. Kursen skall ge kunskaper om foderspjälkning, utfodringsmetoder, journalföring, förebyggande hälsovård och avelsarbete samt i hantering av teknisk utrustning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till olika inredningar och deras påverkan på djuren

känna till foderspjälkningsorganens byggnad och funktion

ha kunskap om datafoderlistor samt kunna tillämpa olika utfodringsmetoder

kunna föra journal

känna till rutiner rörande förebyggande hälsovård, vaccinationer och avmaskningar samt inse betydelsen av regelbunden kontroll för observation av sjukdomssymtom

kunna använda och sköta teknisk utrustning för utfodring och övrig skötsel

ha viss kunskap om grundläggande avelsarbete

känna till hur man kan påverka produktkvaliteten och klassificeringar och hur detta påverkar ekonomin

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

## **Kurs: Svinproduktion A**

Förkunskapskrav: Djurkunskap -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper om svinens skötsel som erfordras för att delta i arbetet i sugg- eller slaktsvinsstallar. Kursen skall även ge vissa kunskaper om foder, utfodringsrutiner samt om de vanligast förekommande svinsjukdomarna.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till de vanligaste svinraserna och dess egenskaper

kunna genomföra de dagliga skötselrutinerna i ett svinstall

kunna genomföra brunstpassning och bistå vid inseminering och betäckning

känna till suggans produktionsperioder

känna till uppfödning och skötsel av smågrisar, slaktsvin och galtar

kunna ge exempel på fodermedel och redogöra för deras användningsområden samt värdera dess hygieniska kvalitet

känna till olika kontrollformer för t.ex. brunstpassning, foder och hälsotillstånd

känna till de vanligaste sjukdomarna och deras symtom och behandling

känna till hur produkter från djuren tillvaratas och förädlas samt vad marknaden efterfrågar

ha vissa kunskaper om vad djurskyddslagen innebär

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Djurkunskap**

## **Kurs: Svinproduktion B**

Förkunskapskrav: Svinproduktion A

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i svinskötsel samt foder och utfodring. Kursen skall även ge kunskaper om olika inhysningsformer, journalföring och avelsarbete samt ge kunskap om förebyggande sjuk- och hälsovård.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till olika inredningar och deras inverkan på djuren

känna till foderspjälkningsorganens byggnad och funktion

få kunskap om olika utfodringssystem samt att använda utfodringskort

kunna föra journal

känna till rutiner rörande förebyggande hälsovård, vaccinationer och avmaskningar samt inse betydelsen av regelbunden kontroll för observation av sjukdomssymtom

kunna använda och sköta teknisk utrustning för utfodring och övrig skötsel

ha kunskap om grundläggande avelsarbete, korsningsprogram och handelsklasser

känna till hur man med olika åtgärder kan påverka produktkvaliteten, klassificering och ekonomin

kan i någon mån utvärdera analysresultat

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta ergonomiskt riktigt.

-----

**Ämne: Djurkunskap**

**Kurs: Sällskapsdjur**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om sällskapsdjurs skötsel, foder och utfodring samt ge praktiska färdigheter i arbetet med sällskapsdjur.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till och identifiera de i handeln vanligen förekommande sällskapsdjuren och för dem lämpliga miljöer

kunna ge exempel på raser och rasegenskaper för några sällskapsdjur

kunna hantera, sköta och utfodra några olika arter av sällskapsdjur

kunna redogöra för hur burar, hägn och stallar ska vara utformade samt

kunna hantera utrustning och tillbehör till dessa

kunna könsbestämma några arter av sällskapsdjur och känna till deras reproduktion

känna till rutiner för vaccination, avmaskning och daglig kontroll av djurens hälsotillstånd samt vanligt förekommande sjukdomar

kunna stimulera djuren till olika aktiviteter

känna till hur djur förbereds och visas på utställning

ha kunskap om lagar och bestämmelser för hållande av och handel med sällskapsdjur

kunna tillämpa personlig hygien och inse vikten av smittskydd samt praktiskt kunna tillämpa bestämmelser gällande hygien i djurens närmiljö

känna till djurens naturliga beteende och hur man skall ta hänsyn till detta i den dagliga skötseln

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Elkunskap**

**Kurs: Elsäkerhet**

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper som krävs för att handha och vårda elektrisk utrustning samt utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra vissa enkla elarbeten som inte kräver elinstallatörsbehörighet

förstå vilka konsekvenser ett felaktigt handlande vid elarbeten kan leda till

kunna redogöra för de åtgärder som skall vidtagas vid elolycksfall

ha viss kunskap om de lagar och författningar som reglerar arbeten på elektriska anläggningar och material

bedöma när elektriskt underhåll på enklare maskiner skall utföras

ha viss kunskap om de behörighetsnivåer som gäller och om innebörden av begreppet erforderlig kännedom.

-----  
**Ämne: Fastighetsteknik**

**Kurs: Fastighetsskötsel**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsuppgifter inom fastighetsskötsel, såväl invändigt som utvändigt. Kursen skall ge färdigheter i skötsel av grönytor, rabatter, gångbanor, lekområden m.m. Kursen skall även ge färdigheter i att använda och vårda maskiner och övrig utrustning som förekommer inom fastighetsskötsel. Den skall ge kunskaper om sophantering samt miljö och säkerhet av betydelse för fastighetsskötsel.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i enklare underhålls- och reparationsarbeten på byggnader och i utemiljön

kunna delta i arbetet med enklare reparationer och underhåll av byggnadsteknisk utrustning

kunna utföra förekommande underhållsarbeten såsom gräsklippning, kanthuggning, ogrärensning

kunna delta i underhålls- och förnygringsbeskrining samt häckklippning

kunna utföra städning med hjälp av manuell och maskinell utrustning

kunna använda några vanligt förekommande maskiner och redskap

känna till gällande rutiner för sophantering och kompostering

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta ergonomiskt riktigt.

-----  
**Ämne: Företagsekonomi**

**Kurs: Ekonomi -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge insikt om ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om ekonomi med inriktning mot det valda programmets verksamhetsområde.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till affärsidéns och verksamhetsidéns betydelse för verksamheten

känna till några företags verksamhet och företagsform

ha viss kunskap om inköp och försäljningsrutiner

inse vikten av ekonomisk planering och uppföljning för privatpersoner och företag

kunna ge exempel på hur man utför prisberäkningar och prisjämförelser inom respektive verksamhetsområde.

-----  
**Ämne: Handel**

**Kurs: Försäljning och service**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om försäljning och service med utgångspunkt från verklighetsanknutna situationer. Kursen skall ge kunskaper om säljarens roll och arbetsuppgifter vid försäljning av varor och tjänster i olika försäljningsformer. Den skall skapa medvetenhet om betydelsen av god service och personligt uppträdande och ge viss färdighet i försäljnings- och serviceuppgifter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna agera positivt och kreativt i olika servicesituationer

kunna utföra enklare kassaarbeten

kunna från ordersedel förpacka och lämna ut varor

kunna ta emot, sortera och prismärka varor

ha viss kunskap om lagerhållning

känna till butiksdatasystemet i säljarbetet

ha viss kunskap om säljarens arbetsuppgifter

känna till metoder och hjälpmedel för säljteknik, säljplanering och datorstöd i arbetet

ha viss kunskap om konsument- och marknadslagar och god säljetik kunna arbeta på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

-----  
**Ämne: Mark- och växtkunskap**

**Kurs: Beskrining**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i yrkesmässig beskärning av fruktträd, parkträd, buskar och häckar.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kännedom om lämplig tidpunkt för beskärning av olika växter

känna till hur växter reagerar på beskärning samt den botaniska bakgrunden för beskärning

kunna delta vid beskärning av fruktträd, parkträd, buskar och häckar

kunna använda och vårda beskärningsutrustning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Mark- och växtkunskap**

**Kurs: Växtkunskap**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### **Mål**

Kursen skall ge de kunskaper om trädgårds- och parkväxter som erfordras för identifiering av växterna, samt ge viss kunskap om användningsområden och krav på växtplats. Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i att yrkesmässigt föröka växter.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha kännedom om växternas systematiska indelning i familjer, släkter och arter

kunna beskriva några växters utseende

kunna namnge ett antal träd, buskar, perenner, annueller, snittblommor, krukväxter, fruktsorter, bär- och köksväxter

kunna ge exempel på några vanliga ogräs samt känna till något om deras egenskaper

ha viss kunskap om växternas användningsområden och krav på växtplats

känna till vanliga skadedjur och sjukdomar

kunna utföra generativ och vegetativ förökning av växter och ge exempel på växtdelar som kan användas vid förökning

känna till fröets byggnad och förstå gröningsprocessen ha kunskap om tillväxtfaktorernas betydelse.

-----

**Ämne: Matlagning**

**Kurs: Hushållning**

### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i att tillaga husmanskost. Kursen skall även ge kunskaper om matsedelsplanering, näringsbehov och enkel kalkylering.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna tillaga vanligt förekommande husmanskost anpassade till närings- och energibehov

kunna ge exempel på näringsbehovet vid olika aktiviteter och hur detta tillgodoses genom hälsosam kosthållning

kunna förvara råvaror och hantera färdiga produkter

kunna ge förslag till en veckomatsedel

kunna beräkna kostnader för enskilda måltider.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Allmän trädgårdskunskap**

### **Mål**

Kursen skall ge en bred orientering om trädgårdsyrkets olika inriktningar. Kursen skall dessutom ge viss praktisk erfarenhet inom respektive inriktning.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till vanligt förekommande arbetsuppgifter och rutiner i trädgårds-, anläggnings- och odlingsföretag samt offentliga parkområden ha erfarenhet av några vanligt förekommande praktiska arbetsmoment

kunna ge exempel på hur verksamheten är uppbyggd i ett trädgårdsföretag

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Blomsterbinderi**

### ***Mål***

Kursen skall ge eleverna grundläggande kunskaper om olika sätt att använda snittblommor och andra växter för dekoration. Kursen skall också ge kunskaper om aktuellt växtsortiment och växternas väg från producent till konsument

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra enklare blomsterarrangemang, binderi och samplanteringar

vara orienterad om färg, form och stilar

kunna identifiera och namnge ett sortiment av snittblommor och andra växter för dekoration

känna till växternas väg från odling till konsument

kunna hantera snittblommor för maximal hållbarhet.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Fukt- och bärodling**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om yrkesmässig fukt- och bärodling. Kursen skall också ge kunskaper och viss färdighet i odling av fukt och bär i hemträdgården.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kännedom om förutsättningarna för fukt- och bärodling

känna till innebörden av integrerad fruktproduktion

kunna identifiera och känna till egenskaper hos fukt- och bärsorter

känna till de grundstammar och trädtyper som används i fruktodlingar och i hemträdgårdar

kunna ge exempel på några vanliga skadegörare och bekämpning av dessa

ha kunskap om gällande kvalitetsbestämmelser

kunna skörda och lagra produkterna på rätt sätt

kunna delta i de inom fukt- och bärodling vanligen förekommande arbetsuppgifterna

kunna använda och vårda de maskiner och redskap som förekommer i odlingen

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Golfbaneskötsel**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om att sköta golfbanor på ett yrkesmässigt sätt samt ge praktiska färdigheter i vissa arbetsuppgifter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna sköta och underhålla fairways, ruff, bunkrar och vattenhinder

kunna delta i skötsel och underhåll av byggnader och parkanläggningar som tillhör golfbanor

kunna använda och sköta vanligt förekommande maskiner och redskap för golfbanor

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Grovfoderproduktion**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs samt Körning med basmaskin

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om odling och hantering av grovfoder. Kursen skall även ge färdigheter i att använda och sköta maskiner vid grovfoderproduktion, skörd och lagring. Den skall ge kunskaper om ergonomi, miljö och säkerhet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om grovfoderväxternas odlingsegenskaper

kunna identifiera de vanligaste vallväxterna

ha viss kunskap om olika fröblandningars användningsområden

ha viss kunskap om de faktorer som påverkar fodrets kvantitet samt hygieniska och näringsmässiga kvalitet

kunna ge exempel på några sjukdomar och skadedjur och hur dessa kan bekämpas

kunna delta i arbetet med slåtter och betesvall samt i arbetet med att skörda och lagra grovfoder

kunna använda och utföra daglig tillsyn på den maskinella utrustningen

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Jordbruk och trädgård -- grundkurs**

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om växternas livsbetingelser och om den odlade jordens sammansättning och egenskaper. Kursen skall ge kunskap om hur vi på bästa sätt kan ta hänsyn till och vårda naturen samt ge viss insikt i markförhållandenas betydelse för växtligheten. Kursen skall också ge kunskaper om allmänt förekommande gödsel- och kalkningsmedel samt användning av jordförbättringsmedel. Den skall ge viss färdighet i jordbearbetning och beredning av sådd- och planteringsytor. Kursen skall ge kunskap om våra mest odlade jordbruks- och trädgårdsväxter samt ge viss kunskap om användning av den maskinella utrustning som används vid jordbearbetning.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss kännedom om den systematiska indelningen av växtriket samt kunna beskriva växternas yttre utseende

känna till egenskaperna hos våra vanliga odlingsjordar

känna till faktorer som påverkar markstruktur och markliv och hur detta inverkar på växtligheten

förstå samspelet mellan växter, djur och människor

ha viss kunskap om vattnets förekomst och rörelse i marken samt dräneringens effekt på mark och växter

ha kunskap om fotosyntesen och klimatets inverkan på växtligheten

ha viss kunskap om växtnäringens kretslopp

känna till de allmänt förekommande gödsel- och kalkningsmedlen

känna till i vilka ungefärliga mängder och med vilken teknik som gödsel och kalkningsmedel tillföres växterna

känna till olika möjligheter att förbättra odlingsjordens struktur

kunna delta i arbete med jordförbättring och jordbearbetning

kunna namnge och känna till våra mest odlade jordbruks- och trädgårdsväxter samt känna till deras användningsområden

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta ergonomiskt riktigt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Odling av grönsaker på friland**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

## **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om yrkesmässig odling av grönsaker. Kursen skall ge kunskap och viss färdighet i odling av grönsaker i hemträdgården. Den skall också ge kunskaper om hantering och lagring av produkterna.

## **Efter genomgången kurs skall eleven**

ha viss kännedom om förutsättningarna för odling av grönsaker på friland

känna till innebörden av begreppen integrerad produktion och ekologisk odling

förstå att grönsakskulturerna har olika krav på jord, vatten och näring

förstå nödvändigheten av en riktig växtföljd

kunna identifiera ett antal grönsaker i olika utvecklingsstadier

kunna redogöra för egenskaper och användningsområden för några olika produkter

kunna ge exempel på några skadegörare och bekämpning av dessa

ha kunskap om gällande kvalitets- och sorteringsbestämmelser

kunna hantera, förvara och lagra produkterna

kunna utföra de inom grönsaksodling vanligen förekommande arbetsuppgifterna

kunna använda och vårda maskiner, redskap och övrig urustning som förekommer i odlingen

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Odling i växthus**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om yrkesmässig odling i växthus. Kursen skall också ge kunskaper om skötsel av växter inomhus.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om växthusets konstruktion och inredning

ha kännedom om tillväxtfaktorernas inverkan på växter

känna till olika odlingssubstrat, deras egenskaper och användningsområden

kunna identifiera och namnge ett antal gröna och blommande växter

känna till vanligt förekommande sjukdomar och skadedjur samt biologiska bekämpningsmetoder

ha kunskap om gällande kvalitets- och sorteringsbestämmelser

kunna hantera och lagra produkter

kunna utföra i växthus vanligen förekommande arbetsuppgifter

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Odling på åker A**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs samt Körning med basmaskin

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om odling av växter på åker. Kursen skall även ge färdigheter i att använda och sköta de maskiner som används vid odling och inlagring av de aktuella grödorna. Kursen skall dessutom ge kunskaper om ergonomi, miljö och säkerhet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om några vanligen förekommande grödors odlingsegenskaper

känna till betydelsen av ett fullgott utsäde

ha viss kunskap om de aktuella kulturväxternas utseende i olika utvecklingsstadier

kunna identifiera några vanliga ogräs

kunna ge exempel på några sjukdomar och skadedjur och hur dessa kan bekämpas samt ge exempel på olika metoder för ogräsbekämpning

kunna delta i det praktiska arbetet

ha viss kunskap om lämplig tidpunkt för olika odlingsåtgärder och om växtföljder och grödors förfruktsvärde

känna till faktorer som har betydelse för slutprodukten användning och kvalitet

ha viss kunskap om odlingens planering och ekonomi

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Odling på åker B**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs samt Körning med basmaskin

### ***Mål***

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om odling av växter på åker. Kursen skall även ge färdigheter i att använda och sköta maskiner för odling och inlagring av de aktuella grödorna. Den skall ge kunskaper om ergonomi, miljö och säkerhet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om förekommande grödors odlingsegenskaper

förstå betydelsen av ett fullgott utsäde

ha kunskap om de aktuella kulturväxternas utseende i olika utvecklingsstadier

kunna identifiera några vanliga ogräs i groddplantsstadiet samt ha kunskap om lämpliga bekämpningsåtgärder

kunna ge exempel på sjukdomar och skadedjur och hur dessa kan bekämpas

kunna utföra erforderliga arbeten inom området kunna bedöma lämplig tidpunkt för olika odlingsåtgärder

ha kunskap om faktorer som har betydelse för slutprodukten användning och kvalitet

kunna använda och utföra daglig tillsyn på den maskinella utrustningen samt redogöra för dess funktion och egenskaper

ha kunskap om växtföljder och grödors förfruktsvärde

ha kunskap om planering och ekonomi inom området

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Plantskoleskötsel**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om odling av plantskoleväxter. Den skall också ge praktiska färdigheter i lämpliga arbetsuppgifter. Kursen skall ge kunskaper om växtsortiment för odling av träd, buskar och perenna växter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till vilka olika inriktningar som förekommer inom plantskolenäringen

ha viss kännedom om egenskaper hos och användningsområden för plantskoleväxter

kunna ge exempel på några vanliga förekommande sjukdomar och skadedjur och bekämpning av dessa

ha kunskap om gällande kvalitets- och sorteringsbestämmelser

kunna hantera och lagra plantskoleprodukter

kunna utföra flertalet inom plantskolenäringen förekommande arbetsuppgifter

kunna använda och vårda vanligt förekommande maskiner och redskap som används i odlingen

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Trädgårdsanläggning**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om att anlägga trädgårdar och andra utemiljöer på ett yrkesmässigt sätt. Den skall också ge praktiska färdigheter i lämpliga arbetsuppgifter.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta vid avvägnings- och utsättningsarbeten för trädgårdsanläggning

kunna delta i arbetet med markberedning och jordförbättring

kunna utföra planteringsarbeten och maskinsådd av gräsytor samtläggning av hårdgjorda ytor

kunna utföra enklare träarbeten och ha viss kunskap om gällande bygglagstiftning

ha kunskap om gällande bestämmelser för plantskoleväxter

kunna använda och vårda maskiner och redskap

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Trädgårdsanläggning -- underhåll och skötsel**

Förkunskapskrav: Jordbruk och trädgård -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i att underhålla och sköta utemiljöer på ett yrkesmässigt sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra underhåll av utemiljöer och skötsel av naturmark

kunna delta vid beskärning av träd, buskar och häckar

ha kunskap om olika metoder för ogräskontroll

kunna använda och vårda maskiner och redskap samt underhålla och vårda markutrustning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Avverkningsarbete med motorsåg**

Förkunskapskrav: Motorsåg

### ***Mål***

Kursen skall ge de färdigheter som krävs för att kunna utföra avverkning i slutavverkning och gallring. Arbetet skall kunna utföras på ett ergonomiskt riktigt och från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i utförandet av motormanuell avverkning

känna till vikten av samordning mellan avverkning och transport

kunna utföra enklare aptering enligt givna instruktioner

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Beståndsanläggning och beståndsvård**

Förkunskapskrav: Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs, Motorsåg samt Røj motorsåg

### ***Mål***

Kursen skall ge färdigheter i plantering, røjning och gallring. Den skall också ge viss kännedom om beståndsanläggningars ekonomi samt om skogsvårdslagens bestämmelser.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra plantering på ett biologiskt riktigt sätt

kunna delta i motormanuell røjning och gallring på ett för beståndet tillfredsställande sätt

ha viss kännedom om skogsvårdslagens regler för beståndsanläggning och beståndsvård

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Mobila sågverk**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i att utföra sågning av stock och block med mobilt sågverk. Kursen skall även ge kunskaper i skötsel, underhåll samt förflyttning av mobila sågverk.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i arbetet med sågning med mobilt sågverk

kunna utföra förflyttning och uppställning av sågverk samt utföra enklare service och underhåll

ha viss kunskap om virkeskvalitet

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Motorsåg**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande färdigheter i att hantera motorsåg på ett säkert, effektivt och ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till motorsågens konstruktion

kunna utföra daglig och periodisk tillsyn

med motorsåg kunna utföra för yrkesområdet aktuella arbetsuppgifter

kunna utföra skärpning av motorsågskedja

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta ergonomiskt riktigt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Produktion av energi -- och industriråvara**

### ***Mål***

Kursen skall ge de biologiska och tekniska kunskaper som krävs för att framställa energi- eller industriråvaror som kan produceras inom något av naturbrukets yrkesområden. Kursen skall också ge kunskaper om avsättning och användningsområde för produkterna.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna ge exempel på olika energi- och industriråvaror som produceras inom naturbruket

ha viss kunskap om de biologiska och tekniska förutsättningarna för produktion av en energi- eller industriråvara

kunna delta i förekommande arbeten inom området

ha viss kunskap om produkternas marknad, ekonomi och användningsområde

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Røjmotorsåg**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande färdigheter i att hantera røjmotorsåg på ett säkert, effektivt och ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna arbeta med røjmotorsåg och använda förekommande tilläggsutrustning

känna till røj motorsågens konstruktion

kunna utföra daglig och periodisk tillsyn samt skärpning av røjmotorsågsklinga

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Røjningsarbete**

Förkunskapskrav: Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs samt Røjmotorsåg

### ***Mål***

Kursen skall ge de basfärdigheter som krävs för att kunna utföra motormanuell røjning av ungskog. Kursen skall också ge förståelse för vikten av att tillämpa en säker, effektiv och ergonomisk riktig arbetsteknik. Kursen skall också ge goda kunskaper i røjningens biologi och miljövårdskrav inom området.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till skogsvårdslagens bestämmelser för røjning av ungskog och om røjningens betydelse och biologi

kunna delta i motormanuell røjning och utföra arbetet på ett biologiskt riktigt sätt och i samklang med miljövårdens krav

känna till skadeinsekter o skadesvampar

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge eleven grundläggande kunskaper i att utföra manuella och motormanuella arbeten för plantering, røjning, gallring och slutavverkning. Kursen skall också ge kännedom om våra vanligaste skogsträd och deras

betydelse inom olika områden. Den skall ge viss kunskap om de vanligaste djuren och växterna i den svenska naturen och deras betydelse i ekosystemet.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i utförandet av manuella och motormanuella arbeten vid plantering, röjning, gallring och avverkning av skog

kunna identifiera våra vanligaste skogsträd och deras betydelse inom olika användningsområden

ha viss kunskap om våra vanligaste djur och växter i naturen samt deras betydelse i ekosystem

kunna ge exempel på olika energiråvaror som produceras inom naturbruk

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta ergonomiskt riktigt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Skogsskötsel -- fördjupningskurs**

Förkunskapskrav: Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper som krävs för specialicerade uppgifter inom skogsskötsel.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra grundläggande arbete i skogsplantskola, utföra plantering och röjning samt följa upp resultat efter åtgärd

kunna lagra, vårda och transportera skogsplanter

kunna vara behjälplig vid insamling av kottar och klängning

ha viss insikt om skogsgödsling och olika former av kemisk behandling samt säkerhetsföreskrifter

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Transport med småskalig teknik**

Förkunskapskrav: Skogsbruk och bioenergi -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i att utföra transport med småskalig teknik på ett säkert, effektivt och ergonomiskt riktigt sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i arbetet med transport med småskalig teknik

uppfylla de krav som Arbetskyddsstyrelsen ställer för yrkesmässig körning med aktuell maskin

känna till transportfordons konstruktion och funktion

kunna utföra viss tillsyn och underhåll av olika transportfordon

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Virkesbehandling**

Förkunskapskrav: Motorsåg

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i virkesbehandling vad gäller virkessortiment, aptering, kvalitetsbedömning och virkesmätning. Kursen skall även ge kunskaper om åtgärder för att erhålla bästa virkesskydd.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i utförandet av ekonomisk aptering

kunna kvalitetsbedöma förekommande virkessortiment

känna till olika skador på virke

känna till lämpliga virkesskyddsåtgärder och gällande skogsskyddsbestämmelser

ha kunskap om virkesanvändning och virkesförädling

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Virkestransport med jordbrukstraktor**

Förkunskapskrav: Körning med basmaskin

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i virkestransport med jordbrukstraktor med säker, effektiv, ergonomiskt och miljömässigt riktig arbetsteknik.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

Kunna utföra virkestransport med jordbrukstraktor i slutavverkning och gallring med ett minimum av skador på mark, kvarvarande bestånd och miljön i övrigt

känna till vikten av samordning mellan avverkning och terrängtransport samt hur ett virkesanlägg anordnas

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksproduktion**  
**Kurs: Virkestransport med skotare**

Förkunskapskrav: Maskinlära, grundkurs samt Körning med basmaskin

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper i virkestransport med skotare med säker, effektiv och ergonomiskt riktig arbetsteknik. Kursen skall ge erfarenhet av att arbeta i en modern form av arbetsorganisation.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna utföra terrängtransport av virke

känna till vikten av samordning mellan avverkning och terrängtransport samt hur ett virkesanlägg anordnas

ha kunskap i att planera och sätta upp mål för arbetet samt följa upp arbetsresultatet

ha viss kännedom om gällande arbetsavtal

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Beredning av animalieprodukter**

#### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om hantering, beredning och distribution av färska animalieprodukter samt skapa insikt om betydelsen av obruten kylkedja. Kursen skall även ge kännedom om de bestämmelser för livsmedel som gäller för slakteri och beredningsanläggning samt ge förståelse för livsmedelshygien. Kursen skall dessutom ge kunskaper om olika metoder för behandling av slakteriråvaror.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om hur färska animalieprodukter distribueras till konsumenterna

ha viss kunskap om mikrobiologi

känna till regler för direktförsäljning till konsument

kunna hantera djur inför slakt på ett korrekt sätt

kunna biträda vid slakt samt rensa fisk och stycka mindre produktionsdjur

ha viss färdighet i beredning och förädling av animalieprodukter

kunna hantera vanligt förekommande maskiner och hand verktyg

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Fiskevård och sportfiske**

#### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om olika vattenorganismer och deras livsprocesser och livsbetingelser samt ge förståelse för hur olika miljöfaktorer påverkar livsformerna i vatten. Kursen skall också ge insikt i fiskevård och dess betydelse samt ge praktisk kunskap om sportfiske i alla dess former. Den skall också belysa sportfiskets sociala och ekonomiska betydelse, liksom dess betydelse för att främja hälsa och välbefinnande.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha insikt i grunderna för limnologi och marinbiologi

känna till sambandet mellan grunt och djupt vatten och hur vattenförhållanden ömsesidigt påverkar varandra

ha kunskap om vanliga fiskar och kräftdjur samt deras livsbetingelser

kunna delta i vanligt förekommande arbeten inom fiskevården

förstå betydelsen av att förhindra spridning av sjukdomar vid arbete med fiskevård

kunna hantera olika typer av sportfiskeredskap

ha kunskap om olika typer av beten samt om vanliga ståndplatser och hur man metodiskt fiskar av en plats

förstå vikten av att visa hänsyn till natur och miljö

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Fiskodling**

Förkunskapskrav: Vattenbruk och fiske -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i fiskodling. Kursen skall även ge kännedom om de krav som kan ställas på vattenmiljön och olika metoder för vattenbehandling i samband med fiskodling. Den skall ge kunskap om de lagar och förordningar som berör fiskodlingen.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till den utrustning som används inom fiskodlingen

känna till hur man konstbefruktar fisk samt delta i arbetet med den dagliga skötseln av rom och fisk i en odling

ha kunskap om de faktorer som reglerar utfodringsmängden samt utfodra enligt utfodringslistor

känna till olika typer av foder samt fodrets betydelse för ekonomin

kunna delta i arbetet med att sortera och transportera fisk

kunna delta i arbetet med att vårda utrustning och vara behjälplig vid vanligt förekommande provtagningar

kunna laga nät, splitsar och knop

känna till fiskens utveckling från ägg till vuxen fisk och fiskens fysiologi

känna till de problem som kan uppstå i odling

känna till de påfrestningar som kyla, halka och vågor orsakar

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Kräft- och musselodling**

Förkunskapskrav: Vattenbruk och fiske -- grundkurs

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskap om kräft- och musselodling. Kursen skall även ge kunskap om kräftdjurens och musslornas speciella biologi, reproduktion och foderbehov samt krav på vattenmiljön. Kursen skall dessutom ge kännedom om de lagar och förordningar som berör kräft- och musselodling.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna bistå vid anläggning av dammar och förbättring av naturvatten för kräftodling och vid anläggning och skötsel av musselodling

kunna delta i arbetet med att bygga och sköta enklare inomhusanläggningar för kräftor

ha kunskap om tekniken för reproduktion av kräftor

känna till lämpliga fodermedel och utfodringsmetoder för kräftor

ha viss kännedom om vilka problem som kan uppstå i en odling

kunna bistå vid skördarbetet i en musselodling och känna till när musslorna är lämpliga som livsmedel

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

#### **Kommentar:**

Kursinnehållet kan bestämmas lokalt till att gälla antingen kräft- eller musselodling.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Kustnära fiske**

Förkunskapskrav: Djurkunskap -- grundkurs

#### **Mål**

Kursen skall ge kunskaper om olika former av modernt kustnära fiske och insjöfiske, såväl med avseende på typ av båt, utrustning och fiskeredskap som på gällande bestämmelser angående fisketider, fiskmått, maskstorlekar och annat som reglerar fisket.

### **Efter genomgången kurs skall eleven**

kunna delta i arbetet med att underhålla båt, utrustning och redskap

kunna utföra vanligt förekommande arbeten på däck och i maskinrum samt delta i vardagliga hushållsgöromål som förekommer på en båt

kunna binda och laga nät, splitsa och knopa

ha kunskap om de förordningar som reglerar rätt till fiske, bland annat gällande minimimått, när man får fiska reglerade arter och områden som är fredade för fiske

känna till de påfrestningar som kyla, halka, vågrörelser och vind ger upphov till och tillämpa metoder för att öka säkerhet och trivsel

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksproduktion**

**Kurs: Vattenbruk och fiske -- grundkurs**

#### **Mål**

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i svenskt vattenbruk. Kursen skall också ge kunskap om hur vatten påverkas av våra vanligaste föroreningar och hur dessa i sin tur påverkar organismerna.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna delta i skötsel av fiske-, kräft- och musselodlingar

ha viss kunskap om våra vanligaste fiskar och skaldjur i odling samt om deras biologi och födobebehov

kunna delta i arbete med olika typer av utfodringssystem känna till olika modeller för odling

ha viss kunskap om förekommande tekniska hjälpmedel

ha viss kunskap om vattnets kretslopp och om vanliga föroreningskällor till vatten

känna till hur man utför vattenprovtagning, mätningar i vatten samt tolkar analysresultat

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt använda personlig skyddsutrustning och arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksteknik**

**Kurs: Körning med basmaskin**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i att köra och underhålla basmaskin med utrustning. Den skall även ge kunskaper om bärgning och släckning av maskinbrand. Kursen skall ge kunskaper om arbetsmiljö, hälsorisker och ergonomi

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

behärska en säker, effektiv och riktig körteknik för basmaskiner

kunna hantera viktig tillägsutrustning på ett säkert effektivt och ergonomiskt riktigt sätt

kunna vidta åtgärder vid fastkörning, stjälpning, oljespill och släckning av brand

kunna använda för yrkesområdet aktuell kommunikationsutrustning

kunna utföra daglig tillsyn av traktor eller motsvarande

uppfylla de slut mål som anges i Vägverkets föreskrifter om traktorkort

uppfylla målen för annan maskinbehörighet som krävs av myndighet eller arbetsmarknad

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----  
**Ämne: Naturbruksteknik**

**Kurs: Maskinlära -- grundkurs**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i att hantera och vårda redskap, verktyg och konstruktionsmaterial inom valt yrkesområde. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper om förbränningsmotorn och om förekommande drivmedel och oljor samt kunskap om brand risken.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna namnge, hantera och vårda olika handredskap, verktyg och allmänt förekommande verkstadsmaskiner

ha viss kunskap om olika konstruktionsmaterials egenskaper

kunna namnge förbränningsmotorns huvuddelar samt känna till dess funktion

känna till olika oljors och drivmedels egenskaper

kunna följa instruktioner för skötsel och underhåll

kunna släcka en maskinbrand

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksteknik**

**Kurs: Service och reparationsteknik A**

Förkunskapskrav: Maskinlära -- grundkurs samt Manuell metallbågsvetsning 1

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper som krävs för enklare service och reparation av basmaskiner samt färdighet att biträda vid mer omfattande och kvalificerade underhålls- och reparationsarbeten.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha viss kunskap om vanligen förekommande basmaskiners konstruktion

ha viss kunskap att läsa tekniska scheman och sprängskisser

kunna utföra enklare felsökning med hjälp av felsökningsscheman, symbolscheman och sprängbilder

kunna utföra sådana underhålls- och reparationsarbeten som normalt åligger föraren

kunna förbereda och biträda vid omfattande och mer kvalificerade underhålls- och reparationsarbeten

kunna utföra enklare reparations- och felsökningsarbeten med en säker, effektiv och ergonomiskt riktig arbetsteknik

kunna beställa reservdelar och reparationshjälp

ha viss kunskap i att använda värmande och skärande utrustning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksteknik**

**Kurs: Service och reparationsteknik B**

Förkunskapskrav: Maskinlära -- grundkurs samt Manuell metallbågsvetsning 1

### ***Mål***

Kursen skall ge de kunskaper som krävs för service och reparation av basmaskiner samt färdighet att biträda vid mer omfattande och kvalificerade underhålls- och reparationsarbeten.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

ha kunskap om vanligen förekommande basmaskiners konstruktion och förstå konstruktionens betydelse för maskinens egenskaper

med viss stöd läsa tekniska scheman och sprängskisser

kunna utföra systematisk felsökning med hjälp av felsökningsschema, symbolschema och sprängbilder

kunna utföra sådana underhålls- och reparationsarbeten som normalt åligger föraren och utföra reparations- och felsökningsarbeten

kunna förbereda och biträda vid omfattande och mer kvalificerade underhålls- och reparationsarbeten

kunna beställa reservdelar och reparationshjälp

ha kunskap om att använda värmande och skärande utrustning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Naturbruksteknik**

**Kurs: Småmaskiner, skötsel och underhåll**

### ***Mål***

Kursen skall ge de grundläggande kunskaper om småmaskiners funktion och skötsel som krävs för att på ett säkert och kostnadseffektivt sätt kunna sköta och använda dem.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna förstå skötselanvisningar

ha kunskap om såväl 2-takts som 4-taktsmotorns funktion samt dess behov av daglig kontroll och tillsyn

kunna hantera driv- och smörjmedel på ett för miljö och hälsa säkert sätt

ha viss kunskap att hantera styr- och reglersystem på olika maskiner

ha viss kunskap om småmaskiners funktion och uppbyggnad

ha viss kunskap i felsökning, reparation, service och underhåll på småmaskiner

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Natur -- och miljökunskap**

**Kurs: Källsortering och kompostering**

### ***Mål***

Kursen skall ge kunskaper om ursprung och återvinningsvärde för produkter som används i hushållen. Kursen skall även ge insikt i hur avfallet från dessa produkter skall sorteras, behandlas och återanvändas. Kursen skall dessutom ge kunskap om kompostering av växtavfall.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

kunna redogöra för hur man utifrån ett kretsloppstänkande sorterar och tar tillvara olika restprodukter från ett hushåll

känna till vilka produkter i ett hushåll som anses miljöfarliga

kunna lägga och sköta en kompost av växtavfall

känna till hur man tar tillvara och använder kompostjord

kunna beskriva några olika kompostbehållares konstruktion och funktion

känna till lagar och förordningar gällande avfallshantering

kunna ge exempel på källsortering och kompostering samt hur konsumenten kan bidra till att minska avfallet

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Natur -- och miljökunskap**

**Kurs: Viltvård**

### ***Mål***

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om viltets levnadsvillkor och beteende samt färdigheter i praktisk viltvård.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till våra vanligaste viltarters levnadsvillkor och beteende samt ha färdigheter i viltvård

kunna tillverka foderautomater, burar, voljärer, holkar eller andra redskap för viltvården och utföra stödutfodring

känna till våra vanligaste rovdjur och jaktbart vilt

ha viss kännedom om viltuppfödning

ha kunskap om olycksfallsrisker och säkerhetsbestämmelser samt arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

-----

**Ämne: Svetsteknik**

**Kurs: Manuell metallbågsvetsning 1**

### ***Mål***

Kursen skall ge de grundläggande praktiska och teoretiska kunskaper som krävs för att kunna utföra enklare svetsarbeten med manuell metallbågsvetsmaskin. Kursen skall också ge insikt om olika metallbågsvetsmaskiners egenskaper och möjligheter i förhållande till elektrodoch materialval. Arbetet skall kunna utföras på ett ergonomiskt riktigt och från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

### ***Efter genomgången kurs skall eleven***

känna till de vanligaste svetsmetoderna inom industrin

ha viss kunskap om de skaderisker som kan uppstå vid handhavande av svetsutrustning och de åtgärder som måste vidtas för att eliminera riskerna samt kunna använda punktutsug och rätt skyddsutrustning

känna till bågsvetsmaskinens elektriska funktion samt kunna starta och göra ströminställning

ha kännedom om elfaran vid arbete med bågsvetsmaskiner

förstå skillnaden mellan sur elektrod, basisk elektrod och rutielektrod

känna till olika typer av käl- och stumfogar

förstå a-måttets betydelse och hur det kontrolleras

kunna svetsa friliggande strängar horisontellt.

-----

Dessa föreskrifter träder ikraft den 1 juli 1995.

ULF P. LUNDGREN

Lisbeth Rudemo